

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

לפני כבוד השופטת תמר נאות פרי

חאתם גאננס, ת.ז. 026228007

המבקש

על ידי ב"כ עוה"ד גולדהמר ואח'

נגד

1. ג'בר חמוד, ת.ז. 056875149

המשיבים

2. ועדת הבחירות למועצה מקומית סאג'ור

3. מנהל הבחירות למועצה מקומית סאג'ור

4. סאמח אברהמים, ת.ז. 033050329

המשיבים 1, 2 ו-4 ע"י ב"כ עוה"ד דקואר ואח'

המשיב 3 – ע"י ב"כ עוה"ד דאוד – פמ"ח

פסק דין

רקע כללי –

1. ביום 30.10.2018, נערכו הבחירות לרשויות המקומיות ולראשי הרשויות ובהן למועצה המקומית סאג'ור (להלן: "**המועצה**" ו-"**היישוב**"). על תפקיד ראש הרשות התמודדו שלושה. המבקש, מר חאתם גאננס (להלן: "**המבקש**"), מר חמוד ג'אבר (להלן: "**המשיב**") ומר סמאח איברהמים (להלן: "**איברהמים**"). התוצאות לאחר ספירת הקולות היו כדלקמן: המשיב זכה ל-1,311 קולות, המבקש זכה ל-1,301 קולות ואילו איברהמים זכה ל-239 קולות. מכאן, שהמשיב הוכרז כמנצח וכמי שיכהן כראש הרשות, וזאת בפער של 10 קולות בלבד.

2. אין מנוס, אלא לסקור את ההליכים המשפטיים שהתקיימו עד כה, בכל הנוגע לבחירות כאמור מעלה ואעשה זאת בקצרה ככל שאפשר.

ההליך הראשון שבו פתח המבקש הייתה עתירה מנהלית - עמ"נ 22341-11-18 אשר התבררה בבית משפט זה בפני כב' השופט ברלינר (להלן: "**העתירה המנהלית**"). במסגרת הליך זה טען המבקש שהוא סבור שיש מקום לאפשר לו לעיין בפתקי ההצבעה שנספרו בשלוש מתוך חמש הקלפיות שקיימות ביישוב, שכן לטענתו נפלו ליקויים בחלק מן הפתקים והוא מבקש לעיין בפתקים עצמם, על מנת לראות אם יש מקום לבקש את פסילתם של הקולות. העתירה המנהלית הוגשה מכוח סעיף 96א' לחוק הרשויות המקומיות (בחירות) תשכ"ה-1965 (להלן: "**החוק**"). ביום 19.11.2018 נדחתה העתירה המנהלית (להלן: "**פסק הדין בנוגע לעיון**"), והמבקש הגיש ערעור לגבי פסק דין זה לבית המשפט העליון (עע"מ 8327/18).

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

3. ההליך השני היה ערעור בחירות אשר הגיש המבקש – עמ"נ 11477-12-18 אשר התברר בפניי (להלן: "ערעור הבחירות"). במסגרת ערעור זה, אשר הוגש מכוח סעיף 72 לחוק, טען המבקש כי נפלו ליקויים שונים במהלך ההצבעה ובספירת הקולות, כדלקמן: נספרו פתקי הצבעה שנכתבו בעט שלא בצבע כחול, פתקי הצבעה כפולים לא זהים באותה מעטפה, פתקי הצבעה כפולים בכתב יד, פתקי הצבעה כפולים בכמות חריגה בכלל, פתקי הצבעה מקופלים, התגלתה העלמות של מעטפות הצבעה ושימוש ב"מעטפה מתגלגלת", היו ליקויים בספירת קולות חיילים, בוצעה הצבעה של בעלי מוגבלויות מחוץ לקלפי והייתה הצבעה בסיוע מלווים מצד מי שכשיר להצביע לבד.
4. במהלך בירור ערעור הבחירות, ביקש המבקש להורות למשטרת ישראל לאפשר לו צפייה בסרטונים שצולמו ע"י מצלמות שהתקינה משטרת ישראל בחמש הקלפיות שביישוב אשר מתעדים את תהליך ספירת הקולות (להלן: "הסרטונים"). ביום 16.12.18, קיבלתי את בקשת המבקש והוריתי כי יש לאפשר לו לצפות בסרטונים (להלן: "ההחלטה בנוגע לסרטונים"). המשיב הגיש בקשה לקבל רשות לערער על החלטה זו לבית המשפט העליון (בר"מ 8914/18).
5. בבית המשפט העליון התקיים דיון הן בערעור על פסק הדין לגבי העיון בפתקים והן בבקשת רשות הערעור לגבי ההחלטה בנוגע לסרטונים. ביום 23.12.18, ניתן תוקף של החלטה להסכמת הצדדים, לפיה יתאפשר לשני הצדדים לעיין בפתקי ההצבעה ולצפות בסרטונים (כך שלמעשה- התקבל הערעור על פסק הדין בנוגע לעיון ונדחתה בקשת רשות הערעור לגבי ההחלטה בנוגע לסרטונים - להלן: "החלטת בית המשפט העליון").
6. בהמשך, התקיים בפניי דיון בערעור הבחירות, ביום 2.1.2019. במסגרתו הודיע ב"כ המבקש שהוא מנסה לבצע את הצפייה בסרטונים, אלא שהוא טרם הספיק לעשות כן והתבקשה דחיית הדיון, על מנת לאפשר לו למצות את תהליך הצפייה. היות וכידוע, על פי הוראות החוק יש חובה לתת פסק דין בערעורי בחירות בתוך 30 יום ממועד הגשת הערעור ובשים לב ללוחות הזמנים, התנגדו המשיבים בערעור הבחירות לדחייה נוספת. לאחר דיון ושמיעת טיעוני הצדדים, הודיע ב"כ המבקש באותו מועד כי בנסיבות שנוצרו הוא מבקש למחוק את ערעור הבחירות. בפסק דין מיום 4.1.2019, הוריתי על מחיקת ערעור הבחירות, ללא צו להוצאות.
7. ההליך השלישי שנפתח מטעמו של המבקש הינו המרצת הפתיחה הנוכחית, בה עסקינן, אשר הוגשה ביום 20.2.2019. המשיבים לה הינם המשיב (ג'אבר חמוד), ועדת הבחירות למועצה המקומית סאג'ור (להלן: "ועדת הבחירות"), מנהל הבחירות למועצה המקומית סאג'ור, מר שחר לוי (להלן: "מנהל הבחירות") והמועמד השלישי מר סאמח איברהים (לעיל ולהלן: "איברהים"). במסגרת המרצת הפתיחה טוען המבקש כי קיימים ארבעה ליקויים בהליך ההצבעה ובספירת הקולות, המחייבים להורות על פסילת 20 קולות שנספרו שלא כדין, וכן הליקויים הבאים: ספירת פתקים כפולים לאותו מועמד שאינם פתקים זהים, ליקויים בהצבעת שני חיילים, הצבעה של בעלי מוגבלויות מחוץ לקלפי וכניסת מלווים עם מצביעים שאינם בעלי מוגבלויות.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

הסעד המבוקש הינו מתן סעד הצהרתי בדבר בטלות הבחירות ועריכתן מחדש מכוח סעיפים 72(א) ו-73(ב)(1) לחוק.

8. המשיבים, למעט איברהים, הגישו תשובות בכתב להמרצת הפתיחה. במסגרתן הם פירטו טענות מקדמיות באשר לצורך לסלק את ההמרצה על הסף, ולחילופין, לדחות אותה לגופה.

9. לאחר האמור, התקיימו כמה ישיבות אשר במהלכן שמענו עדויות של כמה מצהירים ועדים נוספים. בתום הדיון סיכמו הצדדים בעל פה את טיעוניהם.

דיון -

10. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים, עיינתי בראיות שנפרשו לפניי ובחנתי את הפסיקה שאליה הפנו הצדדים – **עמדתי כי יש לדחות את המרצת הפתיחה.**

11. אתחיל דווקא בהתייחסות לארבעת הליקויים הנטענים לגופם ורק לאחר מכן אתייחס לטענות המקדמיות שהעלו המשיבים. סדר הדיון יהיה לפי הסדר בו הועלו טענות המבקש: הפתקים הכפולים, הצבעת החיילים, הצבעה מחוץ לקלפי והצבעה בסיוע מלווים ולגבי כל סוג של ליקוי נטען, אפרט את עמדות הצדדים ולאחר מכן, את עמדתי.

פתקים כפולים -

12. טענות המבקש - הטענה הראשונה שמעלה המבקש הינה שהיו שלוש מעטפות ובהן שני פתקים לאותו מועמד, שאינם פתקים זהים, שכן שם המועמד על פתק אחד הודפס בעברית בלבד ועל הפתק השני שם המועמד היה מודפס גם בעברית וגם בערבית (להלן: "**הפתקים הכפולים**"). מוסכם על הצדדים כי במהלך הבחירות נעשה שימוש בשני סוגי הפתקים – (ראו מוצג 1/2 שהוגש לתיק וכולל ארבעה פתקים לדוגמא – שניים של המבקש ושניים של המשיב, אחד בעברית בלבד והשני בעברית ובערבית). המבקש סומך טענתו לגבי הצורך לפסול את הקולות הכפולים, על סעיף 63(7) לחוק, אשר קובע אלו פתקי הצבעה יש לפסול ומורה, כדלקמן:

"מעטפת הצבעה שנמצאו בה יותר מפתק הצבעה אחד;

אולם אם היו במעטפת ההצבעה לא יותר מ-3 פתקי הצבעה זהים לרשימת מועמדים אחת, לא יפסל הקול בשל כך, אך הפתקים הנוספים לא יובאו בחשבון" -

(וראו כי אין מחלוקת כי סעיף זה מתוך החוק, חל גם על הבחירות לראש הרשות, מכוח סעיף 7(ב) לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה-1975, להלן: "**חוק בחירת ראש הרשות**").

13. לטענת המבקש, החוק מתייחס לפתקים "זהים" ומכך יש ללמוד שאין להסתפק בכך שהפתקים מתייחסים לאותו מועמד, אלא שעל הפתקים להיות זהים לחלוטין מבחינה פיזית/צורנית, שהרי בסעיף כתוב שלא יפסלו "פתקי הצבעה זהים לרשימת מועמדים אחת".

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

כלומר, שלמעשה קיימים שני תנאים שיאפשרו להכשיר את הקולות ולא לפסול אותם – גם שהפתקים יהיו זהים לחלוטין וגם שהם יהיו לאותה רשימת מועמדים, ובענייננו לאותו מועמד, ואם הפתקים אינם זהים – יש לפסול אותם. המבקש טוען, שאלמלא הפרשנות הראויה הייתה שנדרשת גם זהות לגבי הפתק עצמו, אזי שאין משמעות לדיבר "לאותה רשימת מועמדים", דיבר אשר בא מיד בסמוך ובצמוד לדיבר "פתקים זהים". אלמלא כן, כך לשיטת המבקש, הייתה נוצרת כפילות לשונית שאין בה צורך, ולכן הפרשנות הינה שהפתקים חייבים להיות זהים.

המבקש עוד מוסיף כי הרציונל שמאחורי הוראת חוק זו, הינו שלעתים קורים מקרים בהם מצביע לוקח מערימת הפתקים פתק הצבעה אשר "נדבק" לפתקים נוספים בערימה. לכן ההנחה היא, שאם נצמדו שניים עד שלושה פתקים זהים שהיו מונחים זה מעל זה באותה ערימה – יש להכשיר את הקול ולא לפסול את מעטפת הבחירות של אותו בוחר (כאשר כמובן לוקחים בחשבון רק קול אחד ולא שניים או שלושה קולות). מוסיף וטוען המבקש, כי כאשר המדובר בפתקים לאותו מועמד אשר אינם זהים – הדבר עשוי לעלות חשש שמדובר בהצבעה מסומנת ולא בהדבקה אקראית תמימה של פתק אל פתק ולכן יש להורות על פסילת המעטפות אשר כללו פתקים לאותו מועמד, אשר אינם זהים.

עוד הפנה המבקש לכך, כי במסגרת ההליכים הקודמים שתוארו מעלה, עמדת מנהל הבחירות הייתה כי במקרה שכזה יש לפסול את הקולות הרלבנטיים.

14. מבחינה "כמותית" טוען המבקש, כי לאחר שבוצע הליך העיון בפתקי ההצבעה (לאחר פסק הדין של ביהמ"ש העליון), התברר כי לזכות המשיב היו 2 קולות שנבעו ממעטפה ובה פתקים כפולים שאינם זהים, ולזכות המבקש נזקף קול אחד שכזה. לכן, אם יבוטלו 3 הקולות האמורים, המסקנה הינה שהפער בין שני המועמדים, אשר היה 10 קולות, מצטמצם לכדי 9 קולות בלבד.

המבקש אף טוען כי לשיטתו היו מעטפות נוספות עם פתקים כפולים דומים (והוא אף מפנה לתצהירים שהוגשו מטעם המשיב אשר מתייחסים לתופעה של פתקים כפולים), אלא שהוא אינו יכול להצביע על מעטפות ספציפיות שכאלו לאחר הליך העיון בפתקים (מעבר לשלוש המעטפות שמוזכרות מעלה). הוא אף טוען כי עיון בסרטונים שהוצגו לעיונו עד עתה, מעלה כי אין באפשרותו להצביע על מעטפות נוספות שכאלו. המבקש טוען שלא התאפשר לו לבחון את הליך ספירת הקולות בכל חמש הקלפיות, כיוון שעדיין לא התאפשר לו לצפות בסרטון שמתעד את הליך ספירת הקולות בקלפי מס' 5, אך ככל שיתגלו פתקים כפולים נוספים – יהא צורך לפסול עוד קולות.

15. טענות המשיב וועדת הבחירות (אשר היו מיוצגים יחדיו, ויכונו להלן ביחד: "**המשיב**"), היו כדלקמן: מקדמית נטען כי במהלך תהליך ספירת הקולות וככל שהתברר שקיימים פתקים כפולים או "משולשים" לטובת מועמד זה או אחר, חברי ועדת הקלפי נדרשו להכריע אם יש לפסול את המעטפה אם לאו. ככל שוועדות הקלפי החליטו להכשיר את המעטפה ולא לפסול את הקולות, אזי שאין מקום להתערב בהחלטתם זו, מה גם שהיו פתקים שכאלו גם לזכותו של המבקש. עוד נטען

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

כי אין לקבל את הפרשנות של המבקש, לפיה יש חובה שהפתקים יהיו זהים מבחינה פיזית וכי הדרישה של החוק הינה שהמדובר באותה רשימה של מועמדים (או אותו מועמד). עוד טוען המשיב, כי "בכוורות" ששימשו את הבוחרים ביום הבחירות היו פתקים משני הסוגים בערבוביה ולכן, יכול מאד להיות שבוחר מסוים לקח בטעות גם פתק עם כיתוב בעברית בלבד וגם פתק עם כיתוב בשתי השפות ולכן במעטפה שהוא שלשל אל הקלפי נמצאו 2 פתקים שהם אינם זהים מבחינה צורנית, אך ברור שהכוונה של אותו בוחר הייתה לבחור באותו המועמד והמדובר הלכה למעשה בשני פתקים זהים לאותו מועמד, מבחינת תכלית החוק. עוד טוען המשיב, כי הוראת החוק מונה את החלופות שבהן ייפסלו קולות של בוחרים וכי מדובר ברשימה מצומצמת שיש בה כדי לפגוע בזכות הבחירה ולכן יש לפרש את החלופות באופן הדווקני והמצומצם ביותר האפשרי. משכך הואיל ולא מצוין שיש לפסול קולות במקרה והפתקים הם לא זהים מבחינת השפה שבה רשום שם המועמד (או הרשימה), אזי שלא ניתן להוסיף מקרה זה אל בינות אותם מקרים שמחייבים פסילת קולות.

16. המשיב עוד טוען, כי אין כל חשש מהאפשרות שהמדובר ב"הצבעה מסומנת" וזאת בניגוד למקרים שבהם קיימים פתקים עם קיפולים או סימונים או בכתב יד וכיוצ"ב. פתקים אשר לעתים נפסלים מן הטעם שקיימת אפשרות שהמדובר במצביע שביקש לסמן את בחירתו, כיוון שהבטיח למועמד זה או אחר להצביע לטובתו והמצביע מעוניין "להוכיח" שהוא קיים את הבטחתו.

17. עמדת מנהל הבחירות - בתשובתו לגבי נושא זה טען כי אין מקום להתערב בהחלטת חברי ועדת הקלפי אשר אישרו את אותן שלוש מעטפות ההצבעה והפנה לעמדתו, כפי שהוגשה בהקשר זה בהליכים הקודמים שתוארו מעלה. עיון בעמדת מנהל הבחירות, כפי שהוגשה לביהמ"ש העליון (סעיף 16) וכפי שהוגשה בערעור הבחירות (סעיף 29), מראה כי עמדתו הייתה כעמדת המבקש, כלומר ששני פתקים שאינם זהים צורנית לאותו מועמד – פסולים.

הכרעה –

18. עמדתי בסוגיה זו הינה שבמקרה הנוכחי - אין מקום לפסול את הקולות שהיו בשלוש המעטפות, כאשר פתק אחד מודפס בעברית ופתק שני מודפס בעברית ובערבית.

19. מקדמית, נתייחס לטענה שעלתה לגבי "השתק פלוגתא" לגבי סוגיה זו. שהרי, במסגרת העתירה המנהלית שהגיש המבקש, הוא עתר לכך שיתאפשר לו העיון בפתקי ההצבעה, בין היתר, על מנת להוכיח את טענתו לגבי קיומם של פתקים כפולים לא זהים. כב' השופט ברלינר, ציין (בסעיף 9 לפסק דינו) כי היעדר זהות בין שם המועמד בוודאי שיפסול את ההצבעה, אך אם פתק אחד מודפס בעברית ופתק שני בשתי שפות – הפתקים צריכים להיחשב כזהים וככאלה אשר לא נפל בהם פגם. במסגרת הערעור לבית המשפט העליון הושגה הסכמה בין הצדדים לבצע את העיון בפתקים, ולכן בית המשפט העליון לא הכריע בטענות הצדדים לגופן (למעט בנושא צבע העט לצורך רישום פתקים בכתב יד). כך שמצד אחד, קיימת בפנינו הקביעה שבפסק הדין של כב' השופט

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

ברלינר אשר לא בוטלה על ידי בית המשפט העליון, ומצד שני קיימת קביעה של בית המשפט העליון לפיה המחלוקת לגבי הטענות בהקשר זה תוכרע בערעור הבחירות. אלא שבערעור הבחירות לא הכרעתי בנושא – שכן הוא נמחק. לכן, נדמה לי שהעלאת הטענה שנית במסגרת המרצת הפתיחה מחייבת הכרעה, דהיינו – שאין ללמוד מההליך בבית המשפט העליון שהפלוגתא כפי שנקבעה על ידי כב' השופט ברלינר מושתקת ושהצדדים וויתרו על טענותיהם.

20. לכן, קביעת כב' השופט ברלינר אינה מהווה השתק לגבי הפלוגתא, אך עמדתי כעמדתי.

21. סעיף 63 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-1965, קובע כדלקמן:

"63. אלה יהיו קולות פסולים –

- (1) פתק הצבעה הנמצא במעטפה שאינה נושאת סימון כאמור בסעיף 50(ב), במעטפה שלא נחתמה בהתאם להוראות לפי חוק זה או במעטפה שלא סופקה בידי מנהל הבחירות;
- (2) פתק הצבעה הנמצא במעטפה שהוסף עליה סימן העלול לזהות את המצביע;
- (3) מעטפת הצבעה שנמצא בה דבר כלשהו זולת פתק ההצבעה;
- (4) מעטפת הצבעה של בוחר לפי פרק ח' אשר הגיעה לוועדת הבחירות אחרי היום החמישי שלאחר יום הבחירות;
- (5) מעטפת הצבעה לבחירת המועצה שנמצא בה פתק הצבעה לראש הרשות;
- (6) מעטפת הצבעה לבחירת המועצה שנמצאו בה פתק הצבעה למועצה ופתק הצבעה לראש רשות – פסולים שני הקולות;
- (7) מעטפת הצבעה שנמצאו בה יותר מפתק הצבעה אחד; אולם אם היו במעטפת ההצבעה לא יותר משלושה פתקי הצבעה זהים לרשימת מועמדים אחת, לא ייפסל הקול בשל כך, אך הפתקים הנוספים לא יובאו בחשבון;
- (8) פתק הצבעה שהוסף עליו סימן כלשהו העלול לזהות את המצביע;
- (9) פתק ריק שאין עליו ולא כלום;
- (10) פתק שאין עליו אות או אותיות של רשימת מועמדים שאושרה;
- (11) פתק ועליו רק כינוי הרשימה ואין עליו אות;
- (12) (א) פתק הצבעה שאינו מתאים להוראות סעיף 51 או סעיף 61(ג);
(ב) נמצאו בכלל פתקי ההצבעה של רשימה אחת כמה פתקי הצבעה בכתב יד אשר לא נפל בהם פסול מהפסילות האמורות בפסקאות (1) עד (11), ואולם הוכח כי יותר מפתק הצבעה אחד כאמור נכתב בכתב ידו של אדם אחד, ייחשב רק אחד מהפתקים האמורים ככשר ויתר הפתקים בכתב ידו של אותו אדם ייפסלו."

סעיף 7 לחוק הבחירות לראש הרשות, מורה כי ההוראות של סעיף 63(1) עד (4) ו-63(7) עד

(9) של החוק המצוטטות מעלה יחולו גם על הבחירות לראש הרשות, וכן:

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

7" (א) ....

(ב) ....

(ג) נוסף על הוראות סעיף קטן (ב), יחולו על פתק ההצבעה לבחירות ראש הרשות הוראות אלה:

- (1) הפתק יהיה בצבע שונה מפתק ההצבעה למועצה; צבעו וצורתו ייקבעו בתקנות;
- (2) הפתק יישא את שם המועמד בדפוס, בעברית או בעברית ובערבית, ותו לא, לפי דוגמה שאישר מנהל הבחירות;
- (3) מנהל הבחירות יאשר לכל מועמד דוגמת פתק אחד בלבד בנושא את שם המועמד בדפוס בעברית, ואם נתבקש, גם דוגמת פתק אחד בלבד בנושא את שם המועמד בדפוס בעברית ובערבית;
- (4) במקום פתק מודפס יכול בוחר להשתמש להצבעה גם בפתק ריק, שצבעו וצורתו נקבעו בתקנות, ועליו ירשום הבוחר, בכתב ידו, בעברית או בערבית את השם הפרטי של המועמד ושם משפחתו בצורה המאפשרת לזהותו בוודאות, ותו לא; כל בוחר רשאי לקבל מוועדת הקלפי פתק ריק;
- (5) פתק שאין עליו שם של מועמד כפי שאישר מנהל הבחירות – הקול פסול;
- (6) פתק בכתב יד שעליו שם מועמד בשפה שאינה עברית או ערבית – הקול פסול;
- (7) פתק בכתב יד שלא ניתן להבין ממנו את שם המועמד או שלא ניתן להבין לאיזה מועמד ניתן הפתק – הקול פסול;
- (8) נמצא במעטפת הצבעה לבחירת ראש הרשות פתק הצבעה למועצה – הקול פסול;
- (9) נמצאו במעטפת הצבעה לבחירת ראש הרשות פתק הצבעה לראש הרשות ופתק הצבעה למועצה – פסולים שני הקולות;
- (10) פתק הצבעה שאינו מתאים להוראות סעיף זה – הקול פסול;
- (11) נמצאו בכלל פתקי ההצבעה של מועמד אחד מספר פתקי הצבעה בכתב יד אשר לא נפל בהם פסול מהפסילות האמורות בסעיף קטן (ב) ובפסקאות (1) עד (10), ואולם הוכח כי יותר מפתק הצבעה אחד כאמור נכתב בכתב ידו של אדם אחד, ייחשב רק אחד מהפתקים האמורים ככשר ויתר הפתקים בכתב יד של אותו אדם ייפסלו.

22. סבורני, שממכלול הוראות סעיף 63 לחוק וסעיף 7 לחוק הבחירות לראש הרשות, עולה כי הכוונה הייתה שיהיו שני פתקים "מאושרים", "רשמיים" לגבי אותו מועמד – הן פתקים בעברית והן פתקים דו-לשוניים, וכי הפתקים שיש לפסול הינם כאלו אשר מעוררים ספק לגבי כוונת הבוחר או פתקים אשר אינם מאושרים על ידי מנהל הבחירות. כאשר ישנם שני פתקים מאושרים (האחד רק בעברית והשני גם בעברית וגם בערבית), הם אינם זהים מבחינה צורנית, אך הם לאותו המועמד, ולשיטתי אין לפסול אותם. יש לפרש את עילות הפסלות לגבי הפתקים באופן דווקני, שכן

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

הפסילה גורעת מיכולתו של המצביע לממש את זכותו להצביע ונועדה על מנת למנוע ספקות לגבי רצון הבחור ועל מנת למנוע "סימון" של קולות למטרות לא כשרות. כל עוד ברור מהו רצון הבחור וכל עוד אין חשש מ"סימון" הקול – הפרשנות צריכה להיות מצמצמת, כך שיוכשרו מירב הקולות במגבלות החוק.

23. זאת ועוד. אחת מהטענות של המבקש היא כי יש משמעות לכך שסעיף 63(7) מתייחס אל "פתקי הצבעה זהים לרשימת מועמדים אחת", כלומר, שהמחוקק עשה שימוש גם במונח "זהים" וגם בדיבר "לרשימת מועמדים אחת". טענתו היא כי מהכפילות יש ללמוד שהכוונה לשני תנאים מצטברים, כלומר – שלא רק שהמדובר בשני פתקים לאותה רשימה, אלא שהם חייבים להיות זהים, שאם לא כן – המחוקק השחית את מילותיו לריק. אינני בטוחה שזו המשמעות, ויש לראות כי ההוראה המקבילה בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], תשכ"ט-1969 (להלן: "**חוק הבחירות לכנסת**") מורה כי יש לפסול: "מעטפת הצבעה שנתן בוחר לתוכה יותר מפתק הצבעה אחד; אולם אם היו במעטפת הצבעה לא יותר משלושה פתקי הצבעה זהים לא יפסל הקול בשל כך, אך הפתקים הנוספים לא יובאו בחשבון" – כלומר, שאין את אותה כפילות. בדומה, בסעיף 203(7) לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), תשי"ח-1958 נקבע כי קול פסול הינו "מעטפת הצבעה שנמצאו בה שני פתקי הצבעה שונים או שנמצאו בה יותר משני פתקים, לא יובא אף אחד מהפתקים האמורים במניין הקולות; נמצאו במעטפה שני פתקי הצבעה זהים יובא אחד מהפתקים במניין הקולות" – ואף כאן אין שימוש גם במילה "זהים" וגם במילים "לרשימה אחת", והדבר מחליש משמעותית את הטיעון של המבקש לגבי המשמעות של "הכפילות".

24. עוד אפנה לכך כי בחוקים הרלבנטיים, עד שנת 2018 ההוראה הייתה שלא לפסול שני פתקים לאותה רשימה או לאותו מועמד, אך בשנת 2018 תוקנו החיקוקים ונקבע כי גם **שלושה** פתקים זהים לא יפסלו – וראו את תיקון 49 לחוק, ס"ח 2720, ט' ניסן התשע"ח (23.5.2018) בעקבות הצ"ח 1217, כ"ה אדר תשע"ה מיום 12.3.2018 (עמ' 864), שם הוצע לתקן את סעיף 63(7) לחוק בעקבות תיקון דומה שהתבצע בחוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 67) התשע"ז-2017 (ס"ח התשע"ז, עמ' 451) ולפיו אם במעטפת הצבעה שלושה פתקים זהים (ולא שניים) – לא יפסל הקול עקב כך. בדברי ההסבר לתיקון שבוצע בחוק הבחירות לכנסת (הצ"ח 677, י"ח בטבת התשע"ז, 16.1.2017), נכתב כך – "מנתוני הועדה המרכזית עולה כי במערכת הבחירות לכנסת ה-20, 82% מכלל הקולות הפסולים שניתן לשייך לרשימה נפסלו מאחר שנמצאו במעטפה שלושה פתקי הצבעה או יותר לאותה רשימת מועמדים. כדי לצמצם את מספר הקולות הפסולים כאמור, מוצע לקבוע כי שלושה פתקי הצבעה זהים באותה מעטפה יהיו כשרים ויספרו כקול אחד (לעומת ההסדר הקבוע כיום ... שלפיו רק שני פתקי הצבעה זהים יהיו כשרים ויספרו כקול אחד)". נדמה לי שהכוונה המשתמעת מהאמור מתיישבת עם המסקנה לגבי כך שאין לפסול שני פתקי הצבעה מאושרים, רשמיים, לטובת אותו מועמד – רק בשל שהאחד רק בעברית והשני גם בעברית וגם בערבית.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאנץ נ' חמוד ואח'

25. יתרה מכך. במקרה הנוכחי, לא נטען ובוודאי שלא הוכח, כי סיטואציה שבה מצביע מסוים שם במעטפה שני פתקים כפולים מלמדת על כוונתו לסמן את ההצבעה.

סביר יותר להניח שהדבר נובע מטעות ומכך שהפתקים משני הסוגים נמצאו ב"כוורות" שבקלפיות בהן עסקין, בערימה אחת. בהקשר זה – מבחינה עובדתית, הוגש תצהירו של העד אמיר גימאל חמוד (6/נ), אשר שימש מזכיר ועדת הבחירות ותיאר בתצהירו כי בבחירות היו שפע של פתקים, נוכח ריבוי המועמדים והסיעות ונוכח העובדה כי לכל מועמד ומפלגה היו שני סוגים של פתקים – אחד רק בעברית והשני בשתי השפות: עברית וערבית (כך שבסך הכל היו 30 סוגי פתקים). העד ממשיך ומצהיר כי לא היה מקום ב"כוורת" לכל הפתקים, שכן היו בה רק 18 "תאים" ולכן הוחלט (ביחד עם מנהל הבחירות), לשים ב"תא" של כל מועמד או של כל מפלגה פתקים "משתי הווריאציות" (כלשונו), כלומר גם פתקים בעברית וגם פתקים בשתי השפות – ולתת לחברי הוועדה מטעם כל מפלגה להחליט אם הם מעדיפים פתק מסוג מסוים. ממשיך ומסביר העד, כי במהלך יום ההצבעה, התקשרו אליו כמה פעמים מזכירים של קלפיות וביקשו שיספקו להם עוד פתקי הצבעה כי "הפתקים נגמרו", וכי הוא אישית דאג להגיע אל הקלפיות להשלמת החוסרים, כאשר בסעיף 10 לתצהירו הוא אף מצהיר כי "לפעמים שמתי סוגים שונים בכל תא לכל מועמד או רשימה (פתקים בעברית יחד עם פתקים בעברית ובערבית), העיקר שיש פתקים להצבעה כי לא היה מספיק מקום בכוורת הפתקים לכל סוגי הפתקים". בחקירתו של העד הוא לא נשאל בכלל שאלות לגבי סעיפים אלו אשר בתצהירו (עמ' 93 עד 96 לפרוטוקול), ולכן אני מאמצת את האמור בתצהירו מבחינה עובדתית בהקשר זה.

עוד יש לראות כי גם מנהל הבחירות, העד מר שחר לוי, נשאל אם נכונה הטענה לפיה לכל מועמד היה "מקום אחד" בכוורת שמאחורי פרגוד ההצבעה, הוא לא שלל טענה זו, והעיד כי הוא לא היה בכל הזמן בכל הקלפיות, ורק ביצע סיורים "לראות שהכל בסדר" (עמ' 12 לפרוטוקול שורה 24 עד עמ' 13 שורה 12).

לכן, מבחינה עובדתית, הוכח כי הפתקים בעברית הונחו בערבוביה עם הפתקים הדו-לשוניים, באותה ערימה, האחד על השני, באותו "תא" בתוך הכוורת, לפחות בחלק מהזמן בחלק מהקלפיות. מכאן, שאם כוונת המחוקק לגבי סעיף 63(7) לחוק הייתה שלא לפסול קולות שעה ש"נדבקים" פתקים האחד לשני, נוכח האפשרות שפתקים "נצמדו" האחד לשני, אזי שהוכח שאפשרות של "הידבקות" שכזו קיימת במקרה הנוכחי וכל עוד יש להעניק פרשנות המקיימת את רצון הבוחר עד כמה שניתן – המסקנה הינה שאין להורות על פסילת שלושת הקולות בהם עסקין.

סיכום ביניים ראשון -

26. מכאן שיש לדחות את הטענות לגבי הקולות הכפולים. נזכיר כי כל הדיון הארוך מעלה מתייחס לקול בודד מבחינת הפער בין שני המועמדים, שכן היו בסך הכל שלוש מעטפות ובהן קולות

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

כפולים שכאלו – שתיים לטובת המשיב אך גם אחת לטובת המבקש, והמבקש עצמו מסביר כי המשמעות של קבלת טענותו בהקשר זה הינה "רק" תוספת של קול אחד.

הצבעת החיילים -

27. בהקשר זה מעלה המבקש טענות לגבי שני חיילים ונתייחס לכל אחד מהם במובחן.

החייל א' מ' ח' (להלן: "החייל א'") -

28. טענת המבקש – אין חולק כי לפי ה"זהותון" וה"מחיקון" (שני המסמכים הכוללים רשימה של כל המצביעים, המשמשים את חברי ועדת הקלפי לצורך מחיקת השם של מי שהצביע) - החייל א' הצביע בקלפי 2, שכן השם שלו סומן ב"זהותון" ונמחק מה"מחיקון". עוד מוסכם כי כאשר הגיעו מעטפות החיילים, התברר שהגיעה מעטפה עם שמו של החייל א' ובמעמד בדיקת מעטפות החיילים, הוועדה החליטה **שלא** לקבל את המעטפה של החייל א' (כיוון שהוא הצביע בקלפי 2 ביישוב לפי ה"זהותון" וה"מחיקון"). אין אף חולק כי אביו של החייל א' נכח באותו מעמד, שכן הוא היה בעצמו חבר הוועדה לספירת קולות החיילים וטען שהבן שלו **לא** הצביע ביישוב, אלא בבסיס. טענת המבקש (כפי שפורטה בסעיף 26 להמרצת הפתיחה) היא כי "בדיקה של המבקש העלתה כי החייל יצא לחו"ל בבוקר יום 29.10.2018 והדבר מלמד על כך שמישהו הצביע במקום החייל הן בקלפי ביישוב והן בקלפי בצבא, כך שיש לפסול את קולו של החייל שנספר בקלפי 2 ויש להניח שהחייל הצביע עבור המשיב כך שיש לגרוע קול נוסף ממספק הקולות להם זכה המשיב."

29. טענת המשיב - המשיב טוען, כי יש לדחות את הטענה לפיה מישהו הצביע במקום החייל א' ביישוב ולכן יש לגרוע קול אחד ממניין הקולות שנספרו בקלפי 2, מן הטעם שטענה זו לא הוכחה. באשר לפסילת המעטפה של א' במעמד פתיחת קולות החיילים – נטען כי המבקש לא יכול להעלות טענות לגבי החלטת ועדת הבחירות לספירת קולות החיילים, שכן הוא היה בעצמו חלק מהוועדה וכפי שעולה מהפרוטוקול, הוא עצמו היה זה שביקש לפסול המעטפה של החייל א' מן הטעם שהוא כבר הצביע בקלפי 2. בנוסף, נטען כי אף אם קיימת אפשרות שהייתה טעות והחייל א' הצביע בבסיס ולא בקלפי 2, אזי שהיה על המבקש להוכיח שאכן כך היה ושמישהו התחזה לחייל א' והצביע במקומו בקלפי שביישוב.

הכרעה -

30. מעיון ב"פרוטוקול בדבר המצביעים במעטפות כפולות" – נספח 8 להמרצה – עולה כי במהלך הדיון של ועדת הקלפי שפתחה את המעטפות הכפולות ביום 31.10.2018 (כלומר, יום לאחר הבחירות, וזאת בנוכחות המבקש עצמו שהיה אחד מחברי הוועדה), עלתה טענה מפי חבר ועדה בשם ש' ח', האבא של החייל א', אשר מפיו נרשם בפרוטוקול כך: "א' ח' [ת.ז.] הנ"ל נמחק משתי [כך במקור] עותקים של זהותון אך החיל הצביע יום לפני בבסיס וביום הבחירות נמצא בחו"ל". הערה זו נרשמה בכתב היד של מי שרשם את כל הפרוטוקול ואת כל הפרטים בפרוטוקול זה (אם

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

כי לא אדע מי זה). מהעותק שהוגש כראיה (לא הפרוטוקול המקורי אלא צילום שלו) עולה כי בתחתית העמוד יש עוד רישום בכתב יד אחר, כדלקמן:

"הצהרה של ש"

א' ח' הצביע בבסיס יום לפני

הוא הצביע בכפר ??

"87

ויוער כי 87 היה המספר הסידורי של החייל א' ב"זהותון" וב"מחיקון".

31. לכן, מבחינה ראייתית המצב הוא הבא: יש שני מסמכים של ועדת קלפי 2 לפיהם החייל א' הצביע בקלפי ושמו מחוק בשני המסמכים. אין בקלפי 2 חוסר במעטפת הצבעה יחסית למספר ה"מחוקים". הטענה לגבי כך שהחייל א' לא יכול היה להצביע ביישוב סומכת רק על הטענה של האבא שלו, לפיה הוא לא הצביע ביישוב אלא בבסיס, טענה שלא נטענה בבית המשפט אלא רק מופיעה בפרוטוקול הוועדה כמצוטט מעלה. יש אף קושי לגבי הטענה של האבא, שכן, לפי דברי האבא - ביום הבחירות החייל א' בכלל היה בחו"ל והוא הצביע עוד יום לפני כן (ביום 29.10). אלא שאין כל ראיה לגבי כך שניתן היה להצביע בבסיסי צה"ל השונים כבר ביום 29.10, יום לפני יום הבחירות הכללי (30.10). כמו כן, אין כל ראיה שהחייל א' אכן הצביע עוד ביום 29.10 (וראו כי על המעטפה הכפולה שלו אין כל ציון של התאריך). יתרה מכך – הטענה של האבא של החייל א' סותרת את הטענה של המבקש, שכן המבקש טוען כי החייל א' לא הצביע לא בבסיס ולא ביישוב ואילו האבא טוען כי החייל כן הצביע בבסיס.

32. לכן, הטענה העובדתית של המבקש בהקשר זה לא הוכחה. הגרסה של המבקש למעשה מנוגדת לנתונים העולים מה"מחיקון", מה"זהותון", מפרוטוקול ועדת קלפי 2 (אשר ממנו לא עולה שיש סימני שאלה לגבי ההצבעה של החייל א') ומפרוטוקול הוועדה שספרה את קולות החיילים (בה נכח המבקש עצמו, אשר החליטה בעצמה שלאור המסמכים של קלפי 2, המעטפה של החייל לא נספרת). בשים לב לכך שהנטל להוכיח טענה עובדתית שסותרת את שלל המסמכים האמורים רובץ על שכמו של המבקש – ברי כי הוא לא עמד בכך (וראו באשר לנטל לסתור את הנחה מפרוטוקולי ועדות הקלפי את עמ"נ (מחוזי נצרת) 2232-12-13 סלאם נ' מנהל הבחירות נצרת (22.1.2014); עמ"נ (מחוזי חיפה) 15493-11-08 הזימה נ' ועדת הבחירות למועצה המקומית אבו סנאן (8.12.2008); עמ"נ (מחוזי חיפה) 53499-11-13 פומרנץ נ' מנהל הבחירות מעלות תרשיחא (26.12.2013) (להלן: "עיניין פומרנץ"); ועע"מ 8800/13 רוב העיר רשימת הצעירים של תל אביב נ' מנהל הבחירות תל אביב-יפו (29.1.2014)).

33. אבקש להבהיר כי אינני יכולה לקבוע חד משמעית אם החייל א' הצביע בבסיס, או ביישוב או בכלל ובוודאי שאין בפי כל ביקורת לגבי החייל א' עצמו, ונאחל לו כולם כל טוב. עם זאת,

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

מסקנתי היא, לאור האמור ולאור ההלכות בנוגע לנטל ההוכחה, יש לדחות את דרישת המבקש לפסול קול אחד מסך הקולות לטובת המשיב בקלפי 2.

החייל פ' ג' (להלן: "החייל פ'") -

34. טענת המבקש - המבקש טוען, כי חייל זה הצביע בבסיס בו הוא משרת, אך כאשר הגיעה המעטפה שלו ביחד עם המעטפות של שאר החיילים, הועלתה הטענה שהוא כבר הצביע בקלפי 3 ולכן לא פתחו את המעטפה שלו. לשיטת המבקש, המדובר בטעות, שכן מהמסמכים עולה שהוא לא הצביע בקלפי 3 היות ועיון ב"זהותו" וב"מחיקו" של קלפי 3 מעלה כי השם שלו נמחק רק במסמך אחד, כי במסמך השני יש סימן שאלה ליד השם שלו ואף בתחתית העמוד מופיעה הספרה "2" המסמלת (כך לשיטת המבקש) שמתוך כלל המצביעים שפרטיהם באותו עמוד, שני מצביעים לא הצביעו. כלומר שאילו החייל פ' היה מצביע, אזי שהיה צריך לרשום בתחתית העמוד שרק מצביע אחד לא הצביע והייתה צריכה להיות הספרה "1" במקום "2". לכן, המבקש טוען כי המעטפה של החייל פ' אשר הגיעה ביחד עם קולות החיילים "נפסלה שלא כדין" והוא מבקש שביהמ"ש יורה על פתיחתה ועל ספירת הקול של החייל פ' בהתאם כמובן לפתק שיימצא באותה מעטפה. בהקשר זה יוער, שבהתאם להסכמת הצדדים איתר בא כוח מנהל הבחירות את המעטפה של החייל פ' והיא הוגשה לביהמ"ש ונמצאת בכספת ביהמ"ש למקרה ויוחלט שיש לפתוח אותה ולמנות את הקול.

35. עמדת המשיב - המשיב טוען, כי אף לגבי החייל פ' ההחלטה שלא לפתוח את המעטפה שלו התקבלה במעמד ישיבתה של ועדת הבחירות לספירת קולות החיילים, אשר בה נכחו נציגים של כל הגורמים הרלבנטיים, כולל המבקש אישית עצמו וכאשר החליטה הוועדה פה אחד שלא לפתוח את המעטפה – אין מקום להתערב בקביעה זו בשלב הנוכחי.

הכרעה –

36. החייל פ' (בניגוד לחייל א') הגיש תצהיר ואף העיד בבית המשפט (עמ' 15 עד 19 לפרוטוקול), ומסר כי הוא הצביע בבסיס הצבאי בו הוא משרת ביום 30.10. העד אף נשאל אם יתכן שמישהו עשה שימוש בתעודת הזהות שלו על מנת להצביע ביישוב במקומו – והוא מסר שתעודת הזהות שלו נמצאת יחד אתו בכל הזמנים. עדותו הותירה רושם מהימן ואני מאמצת את גרסתו.

37. מכאן, שהוא אכן לא הצביע ביישוב אלא רק בצבא – וראו כי ממסמכי ועדת קלפי 3 לא עולה שכן ספרו קול שלו ויש סימן שאלה לגבי מחיקתו באחד מהמסמכים. אלא, שהמבקש לא דורש שיגרע קול ממניין הקולות בקלפי 3 (כפי שהוא דרש לגבי קלפי 2 בנוגע לחייל א'). הדרישה של המבקש לגבי החייל פ' הינה להורות על פתיחת המעטפה שלו, כלומר – שאין טענה לגבי מניין הקולות בקלפי 3, אלא שיש טענה לגבי ההחלטה של הוועדה שבדקה את המעטפות של קולות החיילים, אשר החליטה לפסול את המעטפה של החייל פ'.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

38. ככל הנראה החללי פ' אכן הצביע בבסיס, והיה מקום לפתוח את המעטפה שלו. החלטת וועדת הקלפי שדנה בקולות החיילים התבססה על ה"זהותון" וה"מחיקון" של קלפי 3, מהם עולה כי באחד מהמסמכים, השם של החייל פ' מחוק ובשני יש ליד השם שלו סימן שאלה. במצב זה, לא נפל פגם בהחלטת הוועדה "בזמן אמת" שעה שקבעה כי יש אינדיקציה לכך שהוא הצביע ביישוב והמעטפה שלו לא תיפתח. עתה, לאחר שמיעת עדותו – שוכנעתי שיכול להיות שהייתה טעות לגביו, אלא שאין בכך כדי לסייע למבקש. המדובר בקול בודד, אשר אינו יכול להשפיע על התוצאה הסופית (כפי שעוד אפרט בהמשך), ופתיחת המעטפה של החייל פ' בשלב הנוכחי תפגע קשות בחשאיות הבחירות – כיון שרק המעטפה שלו "על הפרק" וכאשר תיפתח וישונה מניין הקולות – ניתן יהיה לדעת בוודאות למי הוא הצביע.

סיכום ביניים שני -

39. אשר על כן ואם נסכם את טענות המבקש בכל הנוגע לשני החיילים – אזי שלא ניתן להיעתר לטענותיו בהקשר זה ואין מקום לגרוע קול ממניין קולות קלפי 2 לטובת המשיב ואין להורות על פתיחת המעטפה של החייל פ'.

הצבעה של בעלי מוגבלויות מחוץ לקלפי -

40. טענת המבקש - לטענת המבקש, התגלו שלושה מקרים, בהם בעלי מוגבלויות הצביעו מחוץ לקלפי, כאשר הם הגיעו לאזור הקלפי ברכבם, נשארו ברכב, נציגים מוועדת הקלפי יצאו אליהם, זיהו אותם ולאחר מכן נציג מטעם בעל המוגבלות נכנס אל תוך הקלפי וביצע את ההצבעה.

41. עמדת המשיב - המשיב טען כי עובדתית, לא הוכח שאכן היו שלושה מקרים שכאלה. עמדת מנהל הבחירות – הינה כי יש לפסול קולות של מצביעים, אשר בכלל לא נכנסו את הקלפי, ככל שמוכח כי כך היה.

הכרעה -

42. במחלוקת העובדתית - מצאתי שעלה בידי המבקש להראות שאכן היו שלושה מקרים כאמור. הוצגו ראיות אשר מחייבות את המסקנה שאכן, למרבית הצער, שלושה מקרים שכאלו התרחשו. בראש ובראשונה אפנה בהקשר זה לעדות של שחר לוי, מנהל הבחירות, שמאשר שאכן התרחשו מקרים שכאלו. עד זה היה אובייקטיבי ואין כל סיבה לסבור שהוא יעיד עדות שקר בכל הנוגע לתקרית שכזו. אף העד שאדי מנסור, מזכיר קלפי 2, העיד בהקשר זה (עמ' 19 שורות 27-9), ואישר כי שניים מהמקרים היו בקלפי 2.

43. מבחינה משפטית - במצב הדברים שהוכח, ברור כי יש לפסול את אותם שלושה קולות. כבר כתבתי בפסק הדין בעמ"נ (מינהליים חי') 34682-12-18 עוני מרזוק נ' מנהל הבחירות בכפר ערערה, פסקה 23 (14.1.2019) כי אין ספק שהצבעה של מוגבלים באופן שבו הם לא נכנסים כלל אל הקלפי ונשארים ברכבם, מהווה ליקוי בחירות, שכן כל מצביע אמור להגיע בעצמו לחדר המהווה את

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

"הקלפיי", להזדהות בפני כל חברי וועדת הקלפי, כולל המזכירים וכל הנציגים (ולא רק בפני נציגים שיוצאים אל רכבו), הוא אמור לקבל את המעטפה בעצמו מחברי וועדת הקלפי, אמור לבחון בעצמו את הפתקים שב"כוורת" ולבחור ביניהם, כאשר המלווה יכול אך לסייע לו בפעולות ההצבעה אך לא יכול להשאיר את המצביע "ברכב" ולבצע את ההצבעה במקומו. אין לאפשר הצבעה של מצביעים מחוץ לאזור הקלפי ובוודאי שלא ניתן לאפשר למצביעים להישאר ברכב ולשלוח "שליחים" ונציגים מטעמם אל תוך המבנה ששם ממוקמת הקלפי, במטרה שיצביעו במקומם.

קיימות בחוק התאמות להצבעה של מוגבלים לרבות קלפיות המותאמות למוגבלים, ולמרבית הצער – ככל שיש מוגבל אשר למרות ההתאמות, אינו יכול להגיע בעצמו אל הקלפי, אזי שלא ניתן לבצע את ההצבעה באמצעות שליח או נציג. תופעות שכאלו לא אמורות להתרחש ואף אם משפחות המצביעים המוגבלים מפעילות לחץ על חברי וועדת הקלפי ומבקשות להקל על המצביע המוגבל עד כמה שניתן, אין מקום לאפשר הצבעה בניגוד לחוק – והרי המחוקק נתן את דעתו למורכבות הדברים וביצע איזון בין הרצון לאפשר לבוחר המוגבל לממש את זכותו הדמוקרטית, אף אם תוך פגיעה בחשאיות מבחינת המלווה, לבין החשש מניצול כוח ההצבעה של המוגבלים לצורך הצבעה על פי רצון המלווים – והדברים ברורים. (ע"א 411/94 חוסיין מרעי נ' ועדת הבחירות למועצה המקומית פרדיס, פ"ד מח (4), 421, 428; ה"פ (מחוזי חיפה) 472/98 זוהיר נ' ועדת הבחירות כפר יאסיף (13.12.1998)).

44. אשר על כן, לגבי נושא זה מן הראוי לקבל את עמדת המבקש ויש להורות על גריעה של 3 קולות מסך כל הקולות.

סיכום ביניים שלישי –

45. מהאמור מעלה עולה שיש לקבל את עמדת המבקש רק בכל הנוגע לקולות המוגבלים אשר הצביעו בעודם ברכבם ויש לדחות את הטענות הנוספות מטעמו. מכאן, שיש לגרוע שלושה (3) קולות מסך הקולות, אך נזכיר שוב כי הפער בין המבקש לבין המשיב עומד על עשרה (10) קולות. מכאן, שההכרעה תלויה בשאלה אם יש לקבל את טענות המבקש בכל הנוגע להצבעות של המצביעים אשר הסתייעו במלווים, למרות שהם לא היו זכאים לעשות כן. ראו כי המבקש עצמו חזר וטען כי אם לא תתקבל טענתו בהקשר זה – דין המרצת הפתיחה להידחות. הוא עצמו הסביר כי אף אם אקבל את כל הטענות שלו, למעט הטענה האמורה, אזי שהוא לא הצליח להצביע על מספיק קולות מבחינה מספרית שיש לפסול, באופן שיחייב את התוצאה המבוקשת מבחינתו.

מצביעים שהסתייעו במלווים –

46. טענות המבקש – עיקר הטענות של המבקש בתיק זה היו סביב מצביעים אשר הסתייעו במלווים ולטענתו הם לא היו זכאים לעשות כן. ונפרט.

סעיף 61 לחוק קובע כדלקמן:

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

.... (א)"

(ב) מי שמחמת מחלה או מום אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבדו, רשאי להביא אתו מלווה, שפרטיו יירשמו בפרוטוקול, כדי לעזור לו בפעולת ההצבעה; ואולם המלווה –

(1) לא יהיה מנהל או עובד בית אבות או מוסד אחר שבו שוהה המצביע;

(2) לא ילווה ביום הבחירות יותר מ-2 בוחרים;

(ב1) התעורר ספק בדבר קיום התנאים שבסעיף קטן (ב), יכריע בו מזכיר ועדת הקלפי".

47. לטענת המבקש, היו בכמה קלפיות מצביעים אשר הסתייעו במלווים, למרות שהם כן היו יכולים לבצע את "הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבד". לכן העובדה שהם הסתייעו במלווה אינה עולה בקנה אחד עם הוראות החוק, עולה כדי ליקוי של ממש, יש בה כדי לפגוע בעיקרון החשאיות שלא לצורך וכי יש לפסול את הקול של המצביעים אשר ניסו לעשות שימוש לרעה בהוראות החוק האמורות.

48. על מנת לבסס טיעונו זה, פירט המבקש בתצהיר שהוגש מטעמו בתמיכה להמרצת הפתיחה ובהמרצת הפתיחה (סעיף 43), שמות של חמישה עשר (15) מצביעים אשר לטענתו הצביעו בסיוע מלווים, למרות שלשיטתו אין להם מוגבלות זו או אחרת, והם יכלו לבצע את פעולת ההצבעה לבדם. עוד צירף המבקש דו"ח של חוקר פרטי מטעמו (להלן: "החוקר הפרטי") אשר קיים חקירה לגבי אחד עשר (11) מתוך חמישה עשר (15) המצביעים האמורים, אשר הגיע למסקנה ולפיה הם מבצעים פעולות יום יומיות ללא כל קושי. עמדת המבקש הינה שיש לפסול את הקולות של המצביעים האמורים ומדגיש כי חמישה עשר קולות הם יותר מההפרש בין המבקש לבין המשיב.

49. עמדת המשיב - המשיב, העלה שורה ארוכה של טענות בכמה מישורים. תחילה נטען, כי לא יעלה על הדעת לקיים פעולות של בילוש אחר מצביעים, אגב פגיעה משמעותית בפרטיות שלהם וזאת על מנת לנסות ולהראות את היקף המוגבלות שלהם. בהקשר זה נטען כי למעט מצביע אחד, המדובר במצביעים מבוגרים וחלקם קשישים, אשר סובלים משורה ארוכה של מגבלות גופניות וכי הבילוש אחריהם, הצילום שלהם וההתחקות אחריהם, אינה ראויה, פוגעת ברגשותיהם וכי יש לדחות על הסף כל ניסיון לאפשר סוג זה של טיעון. עוד נטען, כי לגופם של דברים, אותן פעולות בילוש לא הניבו ממצאים רלבנטיים ממילא, שכן השאלה הדרושה להישאל הינה מה היה מצבם של אותם מצביעים בשעה שבה ביצעו את ההצבעה וכל חקירה לגבי מצבם בתקופה שלפני יום ההצבעה או אחרי יום ההצבעה, אינה רלבנטית כלל ועיקר. בנוסף נטען, כי כולם אכן סובלים ממגבלות, מומים, קשיי נייודות, קשיי שמיעה, חוסר שיווי משקל, ובעיות רפואיות אחרות אשר הצדיקו הסתייעות במלווים. המשיב אף טוען כי גם במקרה ובו מצביע זה או אחר "מגזים" בכל הנוגע למצבו הגופני ומבקש להסתייע במלווה, למרות ש"במאמץ" הוא יכול לבצע את פעולת ההצבעה לבד, עדיין אין המדובר בליקוי, בוודאי שלא ליקוי שמצדיק את פסילת הקול שלו. הוא

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

אף מפנה לכך ששיקול הדעת בכל הנוגע למלווים מסור בלעדית לחברי ועדת הקלפי "בזמן אמת" (וככל שמתעורר ויכוח – למזכיר) וכי באף אחד מהמקרים לא עולה מהפרוטוקולים של ועדות הקלפי שהתעורר איזשהו ספק לגבי מי מבין המצביעים באשר לכך שהוא נזקק לסיוע של מלווה.

50. מנהל הבחירות מצטרף בהקשר זה לעמדת המשיב.

51. השתלשלות האירועים הדיונית בנוגע לסוגיה זו - במהלך ניהול התיק ניתנו כמה וכמה החלטות ביניים באשר לסוגיה זו ואנסה לתמצת את המהלכים ככל שניתן.

52. תחילה, ביקש המבקש לזמן את המצביעים המוגבלים לדיון על מנת לשמוע את עדותם. אזכיר, כי בהמרצת הפתיחה (בסעיף 43 להמרצה) מנה המבקש שמות של חמישה עשר (15) מצביעים, אשר לשיטתו הסתייעו שלא כדין במלווה ועם זאת, בדו"ח החקירה מופיעים שמות של אחד עשר (11) נחקרים בלבד ובבקשה שהגיש המבקש לזמן עדים מופיעים שמות של אחד עשר (11) אנשים. בשלב הראשון נדחתה הבקשה לזמן אותם לצורך מתן עדות.

לאחר מכן, התקיים דיון חוזר בבקשה לזמן עדים מתוך הרשימה וזאת לאחר חקירתו של החוקר הפרטי (אשר במהלך חקירתו התברר שחלק מהפעולות לא בוצעו כלל על ידו אלא על ידי נציגיו ומקורביו של המבקש). בשלב זה נעתרתי לבקשה לזימון חלק מהמצביעים והוריתי על זימון שישה (6) מתוך האחד עשר (11) שהיו ברשימה. את שאר חמשת המצביעים לא זימנתי, נוכח עיון בתיעוד רפואי שהוצג מטעמם, לגבי מצבם הרפואי באופן כללי ובמועד הבחירות ונוכח הנתונים שעלו מחקירתו של החוקר הפרטי.

יום לפני מועד הדיון שבו היינו אמורים לשמוע את עדותם, הגישו שניים (2) מתוך ששת (6) המצביעים המוזמנים, בקשה לפטור אותם מהתייצבות ובה פירטו כי מצבם הגופני לא מאפשר להם להתייצב לדיון ואף צירפו לבקשה תצהיר שמתייחס הן למצבם הגופני העדכני והן לנסיבות ההצבעה שלהם. לגבי שני מצביעים אלו, לאחר דיון, קבעתי כי הם אינם חייבים להתייצב לחקירה.

לאחר מכן, ארבעת (4) המצביעים הנותרים, הגישו בקשות דומות לפטור מהתייצבות, להן צורף תיעוד רפואי רב ותצהירים מטעמם הכוללים התייחסות הן למצבם הגופני העדכני והן לנסיבות ההצבעה שלהם (כל ששת התצהירים של מצביעים אלו יכוננו להלן: "**התצהירים**").

התעוררה שוב מחלוקת לגבי הצורך בזימוןם של ארבעה (4) אלו, למרות התצהירים ובסופו של יום, המבקש הסכים לוותר על זימונם, כאשר מבחינתו הדבר היה כפוף לכך שניתן יהיה להגיש את התצהירים כראיה. המשיב, מן הסתם, הסכים לאי התייצבותם (שהרי זו הייתה עמדתו מלכתחילה), אם כי סבר שלא ניתן לבסס טיעונים על התצהירים ככל שהם לא מתייצבים.

וכך, אם נסכם, אזי שבאשר לאותם חמישה עשר (15) מצביעים שלגביהם הועלתה הטענה לפיה הם היו יכולים להצביע גם ללא מלווים, נותרנו עם הדו"ח של החוקר הפרטי, עם תיעוד רפואי רב שהוגש לתיק בשלבים השונים, ועם ששת התצהירים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

53. בשלב הסיכומים, חזר המבקש על הטענות שנסקרו מעלה באשר לאותם מצביעים, אך ביקש להוסיף ולטעון טענה נוספת שקשורה בתצהירים. בתצהירים, כולם, טענו המצהירים כי מצבם הרפואי ביום הבחירות היה כזה אשר מצדיק הסתייעות במלווה ויחד עם זאת הצהירו (כולם) כי המלווה ליווה אותם עד הפרגוד וכי הם הכניסו לבד את פתקי ההצבעה למעטפות לפי מיטב שיקול דעתם ולפי רצונם החופשי. לאחר מכן המלווה ליווה אותם חזרה לתיבת הקלפי והם שלשלו את המעטפות אל תוך התיבה. המבקש טען שאם נכונים הם הדברים שעליהם הצהירו ששת המצביעים האמורים, כלומר שהם הכניסו לבד את הפתקים למעטפות ולאחר מכן הכניסו לבד את המעטפות לתיבת הקלפי, אזי שהם בעצמם מעידים שהם כן מסוגלים לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבד ולכן הם לא זקוקים להסתייע במלווים.

כלומר, שלשיטת המבקש, דווקא מהתצהירים שהגישו אותם ששת המצביעים, בתמיכה לבקשתם שלא להתייצב לדיון, עולה כי לא התקיימו הוראות סעיף 61(ב) לחוק ולכן יש להורות על פסילת הקולות שלהם.

במענה לטענה זו (אשר מטבע הדברים עלתה רק בסיכומים ולא בהמרצת הפתיחה, שכן היא סומכת על תצהירים שהוגשו רק במהלך הדיון), טען מנהל הבחירות כי היא אינה יכולה לסייע ביד המבקש, שכן - אחת מהשתיים: ככל שהאמור בתצהירים מדויק, אזי שיכול להיות שאותם ששה מצביעים באמת לא נזקקו לליווי, אלא שאם המלווה ליווה אותם רק עד הפרגוד, והם ביצעו לבד את פעולת ההצבעה כשהם לבד מאחורי הפרגוד, אזי שהמלווה לא ראה את תהליך בחירת הפתק ותהליך הכנסת הפתק למעטפה ואז - לא נפגע עיקרון החשאיות ולכן, אין עסקינן בליקוי כלל ועיקר, שכן, במצב זה, כל מה שעשה המלווה "שלא כדין" היה ללכת עם המצביע אל אזור הפרגוד, אך הוא לא היה עם המצביע מאחורי הפרגוד ואין כל סיבה לפסול את הקולות של אותם מצביעים. לחילופין, ככל שהמלווה כן סייע בידי המצביע גם מאחורי הפרגוד, אזי שהאמור בתצהיר אולי אינו מדויק והמצביעים אכן היו זקוקים לסיוע של המלווה ובכך התקיימו הוראות סעיף 61(ב) ואין לפסול את הקול שלהם. מנהל הבחירות טען כי יכול להיות שהמצביעים לא דייקו בתצהירים (אשר הוגשו במטרה לפטור אותם מהתייצבות) אך אין מקום "להעניש" אותם בשל כך, שכן החשיבות הינה אך ורק אם יש בסיס לפסילת הקול שלהם, אם לאו. המשיב העלה טענה דומה.

הכרעה -

54. בנקודה זו עמדתי עם המשיב ומנהל הבחירות ואני מוצאת שיש לדחות מכל וכל את כל הטענות של המבקש בהקשר זה, הן העובדתיות והן המשפטיות מחמת כמה טעמים מצטברים.

55. ראשית, אפתח בכך שאני שותפה לעמדה של המשיב ושל מנהל הבחירות ולפיה יש קושי משמעותי (בלשון המעטה) בהעלאת טענות כנגד מצביעים מוגבלים (אשר אין ספק שסובלים ממחלות ומקשיים פיזיים בדרגה זו או אחרת) בניסיון לטעון כלפיהם שהם לא "מספיק מוגבלים" עד כדי כך שיהיו זקוקים לסיוע. המבקש למעשה העלה טענות של "התחזות" כלפי אותם חמישה

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

עשר מצביעים מהיישוב, כאשר מראש היה ידוע שהמדובר באנשים מבוגרים (ולמען הדיוק, המדובר בעיקר בנשים מבוגרות בגילאי 67 ומעלה), אשר סובלים ממגוון תחלואות אשר קיומן לא היה שנוי במחלוקת מלכתחילה. כלומר, המבקש ידע שהמדובר באוכלוסייה מוגבלת וניסה להוכיח שהם לא "מוגבלים מספיק". אני מוצאת שסוג זה של טיעון והעלאת טענות כאלו נגד התושבים אינם ראויים וקשה להלום שזו הדרך שבה המבקש רוצה לקבל לידי את תפקיד ראש הרשות.

56. כנגזר מהאמור, אני סבורה שיש טעם נפגם (ובוודאי שטעם רע) בכך שהמבקש מצא לנכון לשכור שירותים של חוקר פרטי אשר יעקוב אחר המצביעים האמורים (ובמיוחד המצביעות) ויצלם אותם נכנסים או יוצאים מהרכב, עושים קניות, תולים כביסה וכו', מה גם שכל אותן פעולות החקירה אינן רלבנטיות, שכן הן לא מתייחסות ליום הבחירות ולא מלמדות דבר על האפשרות לבצע את ההצבעה (שהרי אפשר בהחלט להיות נוסעת ברכב ולסגור ולפתוח את הדלת של הרכב, ויחד עם זאת להתקשות בהצבעה).

57. שנית, לא יעלה על הדעת לבקש מבית המשפט לבחון את המצב הפיזי של המצביעים השונים ולהידרש לשאלות רפואיות, כגון האם הם יכולים לקרוא לבד את הפתקים, האם הם יכולים לקחת פתק בודד מתוך הערימה, האם הם יכולים לשים פתק שכזה בתוך מעטפה, האם הם יכולים ללכת מהדלת אל הפרגוד, האם הם יכולים לעמוד בשיווי משקל מאחורי הפרגוד, האם הם יכולים לחזור אל תיבת הקלפי, האם הם יכולים לשלשל את המעטפה לתיבת הקלפי, האם הם שומעים את הדברים שנאמרים מפי חברי ועדת הקלפי וכיוצ"ב סוגיות רפואיות. אין לבית המשפט את הכלים לעשות זאת ואין כל סיבה לעשות כן (ואולי בשלב הבא גם יתבקש מינוי של מומחה רפואי מטעם בית המשפט?). לא ניתן לבקש מבית המשפט לבחון, בדיעבד, אם מי מבין המצביעים אולי "בכל זאת", יכול היה להתגבר על כאביו ומגבלותיו למשך 5 דקות ולבצע את ההצבעה לבד. לדוגמא, אם מצביע פלוני, אשר יד אחת שלו נפגעה קשות (כך על פי המסמכים לגבי מצביע אחד), הסתייע בליווי – אין כל מקום להעמיד לבחינה משפטית את השאלה שמא הוא היה יכול "להתאמץ יותר" ועל אף המגבלה שלו להכניס את פתק ההצבעה למעטפה עם היד השנייה ועם הפה. אם מצביעה אלמונית סובלת למרבית הצער ממחלת הסרטן, מסחרחורות ומקשיים בשיווי המשקל, ואף מסתייעת בהליכון (אף זאת על פי המסמכים לגבי אחת מהמצביעות) – אין כל מקום להעמיד לבחינה משפטית את השאלה אם אולי היה מקום לדרוש ממנה "להתאמץ יותר" ולבצע לבד את ההצבעה. לא אפרט כמובן את המידע הרפואי לגבי כל אחד ואחת מהמצביעים בהם מדובר – אך על פניהם של דברים, למרבה הצער, לכולם מגבלות אלו ואחרות.

ראו כדוגמא עוד את רע"א 1098/99 ודיע עאסי נ' ועדת הבחירות לשנת 1998 בכפר פסוטה (29.07.1999) (להלן: "עיניין עאסי"), שם נדחה ערעור על פסק דינו של בית המשפט קמא, אשר דחה טענה של המבקש לפיה נעשתה הצבעה בעזרת מלווה, שלא כדין ונקבע כי אותם אנשים שנעזרו במלווים אכן היו נכים או מוגבלים; כי בית המשפט לא שוכנע כלל ועיקר שהצבעה

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

באמצעות מלווים אינה משקפת את רצון הבוחר לאמיתו; וכי הייתה בהקשר זה התייחסות עניינית, הוגנת ושווה לכל המצביעים בכל הקלפיות, של כל הרשימות ושל התומכים במועמדים השונים.

58. שלישית, אף אם חלק מהמצביעים שהסתייעו במלווים היו יכולים, במאמץ עילאי, תוך גיוס כוחות פסיים, לבצע לבד את הכנסת הפתק למעטפה מאחורי הפרגוד ואף לשלשל לבד את המעטפה לתיבת הקלפי – יש לראות כי חברי ועדת הקלפי אישרו למלווים לסייע לאותם מצביעים.

אזכיר שוב כי באף אחד מהמקרים לא התעורר כל ספק בלב חברי ועדת הקלפי בנוגע לצורך בליווי ואף אזכיר כי ועדת הקלפי מנתה בעלי תפקיד אובייקטיבים מטעם משרד הפנים וגם נציגים מטעם המועמדים השונים והם – כולם – התרשמו "בזמן אמת" שהמצביעים הרלבנטיים זקוקים למלווה ואישרו את הליווי.

יתרה מכך. לא רק שהמחוקק לא דרש הצגת תיעוד רפואי או אסמכתאות מתאימות לגבי המגבלה הנטענת בפני ועדת הקלפי, אלא שאף נקבע במפורש שככל שמתעוררת מחלוקת בהקשר זה, יכריע בדבר מזכיר ועדת הקלפי. אף בכך יש כדי ללמדנו שאין מקום לבחון בחינה רפואית את מצבו של המצביע וככל שמתעוררת מחלוקת, שיקול הדעת של המזכיר בוודאי שאינו כרוך בבדיקת מסמכים רפואיים שהרי הוא נטול הכשרה בהקשר זה ממילא.

אפנה בהקשר זה לבר"מ 3235/09 עמאש נגד מנהל הבחירות למועצה המקומית ג'סר אל-זרקא (1.3.2011), פסקה 29 ואילך, לאמור –

"בבואו לערוך את האיזון האמור, תוך מתן עדיפות למימוש זכות הבחירה על-ידי בעלי מגבלות פיזיות, נמנע המחוקק מלהציב מכשלות נוספות בדרכו של המצביע – הסבור כי הוא אכן בעל מגבלה פיזית כאמור – ומבקש עזרת מלווה. כפי שציין בית המשפט הנכבד קמא, המחוקק הסתפק בסעיף 61(ב) לחוק הבחירות לרשויות המקומיות בהגדרה כללית של הזכאים לליווי ("מי שמחמת מחלה או מום אינו מסוגל לבצע את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה לבדו"), בלא לפרט את טיב המגבלה המדויקת. המחוקק אף לא הטיל על המצביע, הטוען כי הוא זקוק לליווי, כל חובה להצטייד באישור מוקדם, תעודה רפואית, או כל אסמכתא אחרת, כתנאי למימוש זכות הבחירה שלו באמצעות מלווה, ולא הטיל מגבלות נוספות כלשהן על המלווים, כמו למשל שיהיו אלה רק בני משפחה, כנדרש, לעתים, במדינות אחרות בעולם – ראו פסקה 33 שלהלן ...

בנוסף, לא מסר המחוקק בידי ועדת הקלפי כלים כלשהם להחליט האם מצביע אכן זכאי חוקית למלווה, כטענתו. ...

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

נוכח האמור נראה כי כוונת המחוקק, בנוסח החוק דהיום, היא לאפשר לכל אדם המעיד על עצמו כי הוא בעל מגבלה פיזית ומעוניין להסתייע מטעם זה במלווה – לקבל סיוע כזה.

... תפקידה של ועדת הקלפי בהקשר שלפנינו ... מתמצה איפוא בכך שתוודא עם המצביע כי הוא – להבדיל מן המלווה – מבקש "להביא אתו מלווה ... כדי לעזור לו בפעולת ההצבעה", כאמור בסעיף 61(ב) לחוק הבחירות לרשויות המקומיות. הוועדה אף רשאית להבהיר למצביע כי הזכות להיעזר במלווה מיועדת רק לבעלי המוגבלות האמורה בחוק, כמפורט בהוראות המפקח על הבחירות. ככל שלאחר קבלת ההבהרה האמורה עומד המצביע על זכותו להביא אתו את המלווה כדי שהלה יעזור לו בפעולת ההצבעה, הרי שיש ליתן למצביע אפשרות לעשות כן, בלא חקירה נוספת ופגיעה בצנעת הפרט, תוך רישום מלא של פרטי המצביע והמלווה, כמפורט בתקנות הבחירות לרשויות המקומיות.

32. יישום הדברים למקרה שלפנינו הוא זה: במצב החוקי הקיים, משטען מצביע פלוני (בהתאם להנחה, שלא נסתרה על ידי המערער) כי הוא זקוק לליווי, ומשאפשר לו ועדת הקלפי להצביע באמצעות מלווה כמבוקש, הרי שאין בטענות של אחרים לעניין יכולותיו הפיזיות של אותו מצביע, או בהבאתו לבית המשפט על מנת להראות, למשל, שהוא מסוגל לקום על רגליו, כדי לבסס את פסלות הצבעתו, או את פסילת הבחירות. דין טענת המערערם בעניין זה – להידחות איפוא.

33. בשולי הדברים נעיר, כי הדרך פתוחה בפני המחוקק, ככל שיסבור כי האפשרות להצבעה עם מלווים מנוצלת לרעה – לערוך שינויים בהוראות הרלבנטיות בהוראות חוק הבחירות לרשויות המקומיות ובחוקי הבחירות המקבילים. לדוגמה בלבד, המחוקק יכול לקבוע, אם יסבור שכך ראוי, שההצבעה עם מלווה תותנה בהצהרה, או בהמצאת אישור רפואי על כך שהמצביע אכן סובל מליקוי פיזי המונע ממנו מלבצע לבדו את הפעולות המעשיות בתא ההצבעה, או רשאי הוא להתנות שהמלווים יהיו רק קרובי משפחה, כנהוג בחלק ממדינות אירופה וכן בבחירות למועצת אירופה ובבחירות המפוקחות ע"י האו"ם ...".

וראו אף את עמ"נ (מנהלי תל אביב-יפו) 364/08 אשר בן ציון נ' משרד הפנים – ועדת הבחירות המקומית לרשות המקומית בני ע"ש (01.02.2009), שם בית המשפט מתייחס לשיקול הדעת של ועדת הקלפי ומזכיר הוועדה בנוגע להתרת ליווי של מצביעים :

"זהו שיקול דעת המבוסס על מראה עיניים או משמע אוזניים והוא מתקיים על אחר. ממילא אין מקום להשיג עליו. ההחלטה המקומית בעניין כזה היא סופית ואין עליה ערעור. ניהול משפטים לשם הכרעה בדבר טעויות שחלו אצל מי שניתן לו שיקול הדעת בהקשר להתרת ליווי עלול לשים לאל את הבחירות ולמוטט את ההליך הדמוקרטי מיסודו. לי נראה שערעור על הצבעה מלווה יכול להתקיים רק כאשר יש בידי המערער יסוד סביר להניח שהליווי נעשה למטרת השפעה על המצביע".

59. רביעית, ואף אם נניח – רק לצורך המשך הדיון – שאחת או אחד מהמצביעים שהסתייע במלווה "הגזים" ושמצבו הרפואי יותר טוב ממה שהוא הציג ושבאמת – "עם קצת מאמץ" הוא או היא היו יכולים לבצע את ההצבעה לבד. אף אם כך היה – לא היה מקום להורות על פסילת הקול

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

של אותו מצביע. אין המדובר במי שביקש לבצע עבירה, או לבצע מהלך של מרמה, או לפגוע בטוהר הבחירות וכו'. לא הועלו טענות שכאלו ובוודאי שאין כל ראייה לכך שמי מהמצביעים האמורים ביקש לבצע הונאה של ועדת הקלפי או לפגוע במהלך התקין של הבחירות. לכן, אין כל מקום לפסול את הקול של אותם מצביעים ולשלול מהם את זכותם להצביע ולהשפיע אף אם מצבם "טוב יותר" ממה שהם סבורים. ויודגש, למען הסר כל ספק, כי אין כל טענה (ובוודאי שלא ראייה) לכך שמי מהמלווים ביקש להשפיע על המצביעים וניצל לרעה את מוגבלותם, על מנת להצביע במקומם או להשפיע עליהם במהלך הסיוע והליווי.

לכן, סבורני, כי אף אם המצביעים היו "בריאים מספיק" לא הוכח שעסקין ב"ליקוי של ממש", שיש בו כדי להביא לפסילתם של הקולות (ובטח שלא לפסילת הבחירות – ועל כך בהמשך). ואבהיר. קיום דווקני של הכלל המחייב חשאיות מוחלטת של ההצבעה עלול לחסום את דרכם של מוגבלים מלהשתתף בבחירות וכבר נפסק כי הזכות להצביע אינה נופלת בחשיבותה מן הזכות לשמר את חשאיות ההצבעה. לכן, המחוקק ערך איזון בין שתי הזכויות, וקבע כי מוצדקת גריעה מסוימת מהחשאיות לצורך התרת הליווי, וראו לגבי תכליתו של ההסדר שבסעיף 61(ב) לחוק את בר"מ 2610/09 עמרם אפרים נ' ועדת הבחירות המקומיות למועצה מקומית (18.05.2009), לאמור:

"תכלית ההוראה היא להגשים את זכותו של הבוחר המוגבל בפעולותיו המעשיות לבחור בבחירות. בבסיס הדברים ניצבת הזכות לבחור, לרבות בבחירות לשלטון המקומי (על חשיבות הזכות לבחור בבחירות לשלטון המקומי ראו בג"ץ 753/87 בורשטיין נ' שר הפנים, פ"ד מב(4) 462, פסקאות 18 ו-19 לפסק דינו של השופט ברק (1989)). הליווי והסיוע בפעולות המעשיות של ההצבעה נועדו לאפשר לבוחר להתגבר על מגבלותיו הפיזיות בדרכו לממש את הזכות לבחור ולהגשים את רצונו. המחוקק ביקש להבטיח כי הבחירה (הרצונית) תהיה עצמאית וחופשית אף אם ההצבעה (הפיזית) אינה כזו. לצורך זה נכון היה המחוקק לאפשר פגיעה מסוימת בעקרון החשאיות ... הקובע כי "תובטח חשאיות מוחלטת" של הנמצאים בתוך תא ההצבעה, ולאפשר למלווה לסייע לבוחר בפעולות המעשיות של ההצבעה בקלפי."

ככל שלא הוכח כל ניסיון להשפיע על המצביע אשר הסתייע במלווה, אזי שלמעשה הקושי היחיד בכך שבוצע ליווי למצביע שאינו מוגבל, הינו שעיקרון החשאיות נפגע "שלא לצורך". אלא שאף אם כך היה, בנסיבות הקונקרטיות של ליווי מוגבלים, אין המדובר ב"ליקוי של ממש" שיורד לשורשם של דברים ופוגע אנושות בטוהר הבחירות, עד כדי פסילת הקולות האמורים.

60. חמישית, כעניין של מדיניות שיפוטית, אין מקום לאפשר העלאת טענות שכאלו, שכן מסקנה אחרת הייתה מביאה לתוצאה לפיה בכל אימת שמועמד פלוני מפסיד בבחירות וחסרים לו קולות בודדים, הוא מיד יפנה לרשימת המצביעים שהסתייעו במלווים, וככל שמספרם של מצביעים אלו "מספיק" למועמד על מנת להתגבר על הפער של הקולות לחובתו, הוא יוכל תמיד לפקפק במצב הרפואי של המצביעים שהסתייעו במלווים – ותמיד יוכל לנסות ולהראות שחלקם "פחות מוגבלים" ממה שהם טוענים, או שחלקם "לא מוגבל מספיק", על מנת שתקום זכאותו

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

לליווי. וכך, בכל ערעור בחירות (או המרצת פתיחה, כגון זו אשר בה עסקינן) – נמצא עצמנו עוסקים במצב הרפואי של האזרחים השונים ברחבי הארץ.

סיכום ביניים לגבי המצביעים שהסתייעו במלווים -

61. אשר על כן ונוכח כל הטעמים המצטברים מעלה, לא הוכח שיש מקום לפסול את הקולות של המצביעים אשר הסתייעו במלווים – בין אם המדובר באותם שישה (6) מצביעים שאישרתי את זימונם לדיון ולאחר מכן הם ביקשו שלא להתייצב והגישו את התצהירים, בין אם המדובר באחד עשר (11) המצביעים אשר זימונם התבקש מלכתחילה, בין אם המדובר בחמישה עשר (15) המצביעים אשר שמם הוזכר בהמרצת הפתיחה, בין אם המדובר במצביעים שאודותיהם ביצע החוקר הפרטי את חקירותיו ובין אם אחרים.

62. במצב דברים זה – יש לקבוע כבר עתה כי דינה של ההמרצה להידחות. עם זאת, טרם סיום נשוב לרגע לטענות המקדמיות.

האם יש משמעות למחיקת ערעור הבחירות?

63. נזכיר, כי ערעור הבחירות נמשך מטעמו של המבקש נוכח העובדה שלשיטתו לא היה סיפק בידיו לעיין בכל הסרטונים ממצלמות המשטרה לגבי הקלפיות. ברור היה אז (כלומר במועד שבו התברר ערעור הבחירות), כי המבקש זקוק לצפות בסרטונים על מנת לבחון את השאלה אם היו פתקים כפולים, בכתב יד בעט בצבע זה או אחר, מקופלים וכיוצ"ב, טענות שהיו לו בשעתו בכל הנוגע לפתקים במובן הפיזי שלהם. כך הוא טען בעתירה מטעמו לקבל סעד מכוח סעיף 96א' לחוק ולאפשר לו את העיון בפתקים וכך הוא גם טען בבקשות שהוא הגיש במסגרת ערעור הבחירות שהופנו למשטרה בכל הנוגע לסרטונים. רוצה לומר, שהעובדה שהמבקש אכן לא יכול היה לצפות בכל הסרטונים, במועד אשר יאפשר לו למצות את הבירור של טענותיו - משליכה **רק על הטענות בכל הנוגע לפתקים פיזית.**

דא עקא, שהטענות לגבי הקולות של שני החיילים, לגבי המצביעים שנשארו ברכבם ולגבי המצביעים שהסתייעו במלווים – עלו כבר במסגרת ערעור הבחירות, **בדיוק** כפי שהועלו בהמרצה הנוכחית. יש לראות כי המדובר בדיוק באותם שני חיילים, הטענות לגביהם זהות, המדובר באותם מצביעים מחוץ לקלפי ואף לגבי המוגבלים שהסתייעו במלווים – רשימת השמות שלהם (שבסעיף 43 להמרצת הפתיחה) הופיעה כבר בסעיף 55 לערעור הבחירות, וניסוח הטענות לגבי מצבו הרפואי הנטען של כל מוגבל הינו ניסוח זהה, ומן הסתם הועתק מערעור הבחירות להמרצת הפתיחה.

משמע, שהעיכוב בכל הנוגע לצפייה בסרטונים אינו קשור, בקשר זה או אחר, לאותן שלוש טענות. הסרטונים של תהליך פתיחת המעטפות לא קשורים ולא יכולים להשפיע באופן זה או אחר על הטענה לפיה נפל פגם בנוגע לאותם שני חיילים, על הטענה לגבי המצביעים שנשארו ברכב ובוודאי שלא על הטענות שעלו לגבי המצביעים שהסתייעו במלווים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 19-02-50595 גאננס נ' חמוד ואח'

64. מכאן, שיש טעם של ממש בטענות של מנהל הבחירות ושל המשיב, לפיהן יש משמעות לכך שהמבקש בחר למשוך את ערעור הבחירות ולא למצות את הדיון בטענות הללו כבר במסגרת הערעור שהוגש בסמוך לאחר הבחירות. ניתן היה להציג את הנתונים לגבי שלוש הטענות האמורות ולהגיע להכרעה לגביהן, עוד במסגרת 30 הימים הקבועים בחוק לצורך הכרעה בערעורי בחירות וזאת נוכח החשיבות שהמחוקק מייחס להכרעות מהירות בערעורים שכאלו, על מנת לאפשר תפקוד רציף ושוטף של הרשות המקומית. נכון הוא כי דו"ח החקירה של החוקר הפרטי אולי לא היה עדיין בידי המבקש שעה שהוא הגיש את ערעור הבחירות, אלא שבכך אין ולא כלום ולשיטתי עדיין יש משקל לכך שהמבקש בחר שלא להמשיך ולברר את ערעור הבחירות, אף אם יכול היה המבקש לטעון שהוא רוצה לברר את מכלול הטענות כמקשה אחת ולא לפצל את הדיון.

65. ויובהר, שכאשר ביקש המבקש למחוק את ערעור הבחירות הוא הבהיר שהוא עומד על כל הטענות שלו וכי במידת הצורך הוא יגיש המרצת פתיחה בעתיד, כך שאין לומר שהוא ויתר על טענה זו או אחרת, אך הדברים מעלה מתייחסים לכך שכאשר קיימת האפשרות למצות בירור של ערעור בחירות יש צורך לעשות זאת על מנת שלא להשאיר את הרשות המקומית תחת סימן שאלה למשך פרק זמן ארוך מהנדרש ויש להחלטה בדבר משיכת הערעור משקל.

האם זהו המקרה המתאים להגשת המרצת פתיחה?

66. הפסיקה אכן לא שללה את האפשרות להגיש המרצת פתיחה, חלף הגשת ערעור בחירות או את האפשרות להגיש המרצת פתיחה לאחר משיכה של ערעור בחירות, אלא שיש לבחון את הנסיבות המצדיקות מהלך שכזה בכל מקרה ומקרה באופן פרטני. זאת נוכח העובדה שיישום האפשרות להגיש המרצת פתיחה שמור למקרים מיוחדים. הכלל חייב להיות שיש למצות את ההסדר החוקי שעליו הורה המחוקק והוא הגשת ערעור בחירות על אף שהמדובר בלוחות זמנים קצרים ביותר. האפשרות להגיש המרצת פתיחה חייבת להיות מיושמת רק במקרים נדירים וחריגים ולא ניתן להגיש המרצת פתיחה במצב דברים רגיל, כאשר כל הטענות ידועות, רק בגלל שהמבקש לא הספיק להכין תצהירים או במקרה שלנו – לא קיבל עדיין לידי את הדו"ח של החוקר הפרטי אשר נזקק לזמן, לצורך בילוש אחרי התושבות והתושבים וצילומם מבצעים פעולות יום יומיות אלו ואחרות.

67. שני הצדדים מסכימים כי האפשרות להגשת המרצת פתיחה חלף ערעור בחירות מעוגנת בהלכה שנפסקה ברע"א 83/94 **חזאללה נ' פקיד הבחירות למועצה המקומית זמר**, פ"ד מט(3) 793 (להלן: "**עניין חזאללה**"), וכי שם נפסק כי "מסלול" של המרצת הפתיחה שמור למי שמבקש לבטל בחירות בשל שוחד בחירות.

עד כה, המקרים שנדונו בפסיקה, בהם הוגשה המרצת פתיחה במקום ערעור בחירות (או שהוגשה המרצת פתיחה אחרי מחיקת או משיכת ערעור בחירות), היו מקרים בהם הטענה הייתה בדבר שוחד בחירות, או שלפחות זו הייתה הטענה הדומיננטית, אשר בירורה אכן חרג מההיקף

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

המסתבר של הברירה שניתן לבצע במסגרת הדיון בערעור בחירות מכוח סעיף 72 לחוק וכאשר הדרישה הייתה לבטל את הבחירות.

מקרה אחד הינו בבר"ם 213/14 **בלעיש נ' היועמ"ש** (11.2.2014) (להלן: "**עניין בלעיש**") וזאת בעקבות עמ"נ 52997-11-13 **כהן נ' שר הפנים ואח'** (26.12.2013) – שם, לבית המשפט המחוזי הוגשו ערעורי בחירות ולא המרצות פתיחה. שם הטענה הייתה בנוגע לשוחד והן בית המשפט המחוזי והן בית המשפט העליון ציינו כי קיים אפיק דיוני נוסף, הוא הגשת המרצת הפתיחה, בבקשה להכריז על בטלות הבחירות ככל שנפל בהן פגם – אך כי המדובר בהמרצות - "במתווה שעליו עמד בית המשפט העליון בעניין חרזאללה", כלומר – שאין בפסק הדין של בית המשפט העליון במקרה זה כדי ללמד על הרחבת מעגל המקרים שבהם ניתן להגיש המרצת פתיחה ולא ערעור בחירות (מה גם ששם לא נדרשה הכרעה ברורה בנושא זה, שכן ההליך בבית המשפט המחוזי התחיל בערעורי בחירות).

מקרה שני היה בע"א 4071/16 **יוסי בכר - ראש עיריית בת ים נ' אלי יריב** (20.2.2017), שם הוגשה המרצת פתיחה ללא שקדם לה ערעור בחירות, כאשר הטענות היו בעיקרן טענות לגבי מעשים פליליים חמורים ושחוד בחירות ובנוגע לבחירה במסלול של המרצת פתיחה, נפסק כך (בפסקה 8):

"נקבע בפסיקה, כי דרך המלך לבירור טענות בדבר ליקויים שנפלו בהליך בחירות, העלולים להביא לביטולן, היא באמצעות הגשת ערעור בחירות על פי סעיף 72 הנ"ל (בר"מ 213/14 **בלעיש נ' היועץ המשפטי לממשלה** (11.2.2014), בפסקה 21 (להלן: **עניין בלעיש**)). ואולם, אין מחלוקת, וכך נקבע גם בעניין בלעיש, כי זהו אינו האפיק הדיוני היחיד העומד בפני המבקש להשיג על תוצאות הבחירות ואופן ניהולן. כבר בעניין חרזאללה ... שניתן לפני למעלה מעשרים שנה, נקבע כי קיימת דרך חלופית לערעור לאחר חלוף הזמן הקבוע בסעיף 72(ג) לחוק, והיא פנייה לבית המשפט המוסמך בבקשה לסעד הצהרתי בדבר בטלות הבחירות (להלן: המתווה החלופי). בדרך זו ניתן לעשות שימוש, למשל, במצב שבו התעוררו **טענות הנוגעות לטוהר הבחירות במועד מאוחר**, כאשר כבר לא ניתן להגיש ערעור בחירות על פי המועדים הקבועים בחוק. וכך נכתב בעניין חרזאללה: "... בפני מי שמבקש לבטל בחירות בשל שוחד בחירות עומדים שני מסלולים, שכל אחד מהם יפה לשעתו, לנסיבותיו ולדיות הראיות. היה ולדעת המבקש יש בידו די ראיות להוכיח את טענתו במסגרת החוק – יגיש ערעור בחירות על פי החוק. אין בידו ראיות מבוררות בשלב זה להוכחת הטענה, יגיש בקשה לפסק-דין הצהרתי, לכשיתבררו העובדות ויימצאו הראיות" (עניין חרזאללה ...).

כלומר, שהמסלול "החלופי" אכן קיים, אך יש לעשות בו שימוש כאשר המדובר בטענות הנוגעות לטוהר הבחירות ואני קוראת לתוך הדברים את האמירה לפיה המדובר בטענות לגבי שוחד בחירות או טענות דומות, ועוד יש לראות כי המדובר במקרים בהם הטענות התעוררו במועד מאוחר למועד שבו ניתן היה להגיש ערעור בחירות.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

אף בע"א 275/10 **דני מורביה נ' זאב שלמה** (16.3.2010) התברר ערעור על פסק דין שניתן בהמרצת פתיחה אשר הוגשה, לאחר שעל תוצאות הבחירות לא הוגש ערעור ולאחר חלוף המועד להגשתו של ערעור כזה, בטענה למתן שוחד בחירות, וכך היה גם בעניין שהתברר ברע"א 659/06 **עאדל גריפאת נ' חסן הייב** (2.7.2006). מקרים דומים התבררו בפסקי הדין הבאים: ה"פ (מחוזי חיפה) 183/04 **ז'קי סבג נ' רון פרומר** (14.3.2005), שעסק בטענות לשוחד בחירות; ה"פ (מחוזי נצרת) 38722-09-15 **מוניר חמודה נ' סאלח סולימאן** (9.8.2016); ה"פ (מחוזי חיפה) 14227-02-16 **גלאל אבו חוסיין נ' רביע מקלדה, מנהל הבחירות לעיריית באקה אלגרביה** (31.1.2017), שהתברר לפני, שם המרצת הפתיחה הוגשה לאחר מחיקת ערעור בחירות והדיון נסב סביב טענות לגבי מתן שוחד בחירות בצורות שונות; ה"פ (מחוזי נצרת) 38722-09-15 **סאלח סולימאן נ' מוניר חמודה** (5.6.2017), וראו אף את ההערות שבפסק הדין בעמ"נ (מינהליים חיפה) 53499-11-13 **ארקדי פומרנץ נ' מנהל הבחירות במעלות תרשיחא** (8.12.2013), ואת שנכתב בבש"א (מחוזי תל אביב-יפו) 7462/06 **ציון ישראל אשוואל נ' שר הפנים** (5.7.2007), לאמור:

"על מנת שניתן יהיה לעבור מההליך ה"רגיל" [ערעור בחירות] להליך החילופי (והחריג) [המרצת פתיחה], יש להניח תשתית ראייתית מתאימה, לפיה מדובר בטענות חדשות, שלא ניתן היה לדעת אותן בזמן אמיתי ולפרט את השלב בו נודעו למבקש, באופן שיאפשר כניסה בגדר ההליך החילופי."

ברע"א 1098/99 **ודיע עאסי נ' ועדת הבחירות לשנת 1998 בכפר פסוטה**, פסקה 4 (29.7.1999) התבררה בקשה למתן רשות לערער לגבי ערעור בחירות, ונקבע כי לגבי הטענות של המערער אודות שוחד – אזי שבהתאם לקביעת בית המשפט המחוזי, הטיפול בחשד זה יועבר למשטרה וכי לפי תוצאות החקירה יינקטו צעדים מתאימים – אגב הפנייה לעניין חרזאללה. כלומר, אף שם לא הייתה הרחבה של האפשרות להגשת המרצות פתיחה – אלא ההיפך.

בדומה, בפסק הדין בבר"ם 1837/09 **משלב נ' הזימה** (18.3.2009), בפסקה 31, מתייחס בית המשפט לאפשרות כי ככל שבעתיד ממצאי המשטרה יהיו כאלו אשר מחייבים שיקול דעת מחודש. יתכן ותהיה אפשרות להגיש המרצת פתיחה, אך שוב – גם שם הטענות התייחסו למעשים פליליים הכרוכים במניפולציות בחומר הבחירות (כאשר אף שם המדובר היה במעשים פליליים חמורים).

בבר"ם 582/14 **עלי סלאם נ' ראמז ג'ראייסי**, פסקאות 75-76 (11.2.2014), (להלן: "עניין ג'ראייסי") נקבע כי:

"העדיפות שניתנת בסופו של דבר לטוהר הבחירות באה לידי ביטוי בהלכת חרזאללה, אשר בה נקבע כי קיים אפיק דיוני נוסף להשגה על תוצאות בחירות, גם לאחר המועדים הקובעים בחוק להגשתו של ערעור בחירות, וזאת על דרך פניה לבית המשפט המוסמך בבקשה לפסק דין הצהרתי (ראו גם: בר"מ 1837/09 **משלב נ' הזימה**, פסקה 31 (18.3.2009)). אכן, דרך המלך לבירור טענות בענייני בחירות היא ערעור בחירות. אולם, בית משפט זה לא סגר את הדלת בפני האפשרות של העלאת טענות הנוגעות לטוהר הבחירות שהתגלו במועד שבו כבר לא ניתן להגיש ערעור. אכן, עניין חרזאללה עצמו

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

נסב על טענות של שוחד בחירות. אולם, הנמקתו תומכת בהחלתו גם במקרים נוספים שבהם מועלית טענה דומה במידת חומרתה – כזו היורדת לשורש טוהר הבחירות.

כלומר, קיים "פתח" להגשת המרצות פתיחה גם כאשר אין עסקינן בטענות לגבי שוחד בחירות, אך הטענות חייבות להיות דומות במידת חומרתן, שמא החריג יהפוך לכלל, וראו אף את בר"מ 586/19 מוסא חסן אבו רומי נ' מנהל הבחירות לעיר טמרה, פסקה 31 (19.02.2019), לאמור:

"בית משפט זה עמד מספר פעמים על כך ש"דרך המלך" להשיג על הליך בחירות היא בהגשת ערעור בחירות במועד שנקבע לכך בחוק הבחירות לרשויות המקומיות. אולם, נקבע גם קיומו של "מתווה שיורי", במסגרתו רשאי בעל דין לבקש שיינתן פסק דין הצהרתי בדבר בטלותן של בחירות, נוכח נתונים שהתגלו במועד מאוחר יותר לזה בו ניתן היה להגיש ערעור (ראו: עניין חרזאללה הנזכר לעיל; בר"מ 582/14 סלאם נ' ג'ראייסי, פסקה 75 (11.2.2014) (להלן: עניין ג'ראייסי); בר"מ 213/14 בלעיש נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 21 (11.2.2014)). בעניין ג'ראייסי הודגש כי הגם שעניין חרזאללה נסב על טענות בדבר שוחד בחירות, ניתן להחיל את ההלכה שנקבעה בו בכל מקרה שבו מועלית טענה דומה בחומרתה, היורדת לשורש טוהר הבחירות (עניין ג'ראייסי, בפסקה 76). זאת ועוד, בנושא השיהוי אף נקבע בעבר, כי המבחן להערכת הראיות שעמדו בפניו של בעל דין במועד בו יכול היה להגיש ערעור בחירות אינו רק סובייקטיבי ובית המשפט רשאי להפעיל ביקורתו לעניין זה (ראו: ע"א 4071/16 בכר – ראש עיריית בת ים נ' יריב, פסקה 11 (2.2.2017))."

מכאן, כי בכל המקרים עד עתה, הגשת המרצות פתיחה במקום ערעור בחירות הייתה רק כאשר המדובר היה בטענות לגבי שוחד בחירות או זיוף ומרמה חמורים, או טענות דומות בחומרתן ורק כאשר החשדות בהקשר זה התבססו על מידע שהתברר לאחר שחלף המועד להגשת ערעור הבחירות. כלומר, שההלכה החד-משמעית היא כי האפשרות להגיש המרצות פתיחה שמורה רק למקרים חריגים ומיוחדים – שאחרת יש להתכבד ולעמוד בלוחות הזמנים שהחוק קובע, נוכח הצורך החיוני להכריע במהירות האפשרית בשאלת זהות ראש המועצה, או הרכב המועצה ולקיים רצף שלטוני.

68. המקרה הנוכחי אינו נמנה על אותם מקרים חריגים, מחמת שני טעמים.

ראשית, אין עסקינן בטענות לגבי שוחד בחירות או עבירות פליליות או מעשי זיוף ומרמה או טענות שדומות בחומרתן. שנית, כל הנתונים שרלבנטיים לצורך העלאת הטענות – למעט לגבי הפתקים הכפולים – לא רק שהיו ידועים עוד במועד שבו ניתן היה להגיש ערעור בחירות אלא שהם אכן הופיעו בערעור הבחירות (למעט הדו"ח של החוקר הפרטי – ולא אחזור על עמדתי לגביו).

69. לכן, ייתכן ולא היה מקום כלל להגיש את המרצות הפתיחה, אך דברים אלו נאמרים בבחינת הערת אגב, נוכח המסקנה ולפיה יש לדחות את ההמרצה לגופה.

הסעד המבוקש -

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאננס נ' חמוד ואח'

70. טרם סיום אוסיף עוד כי המבקש לא עותר להכריז עליו כעל הזוכה בבחירות, אלא מבקש להורות על ביטול הבחירות וקיומן מחדש. אלא, שכפי שנקבע לא אחת, ביטול בחירות הוא סעד קיצוני וקשה, אשר עלול לפגוע באינטרסים חשובים של יציבות השלטון ושמירה על סופיות הכרעת הבוחרים (רע"א 6456/99 רשימת אלופאק "פא" נ' ועדת הבחירות למועצה המקומית ג'לג'וליה (10.10.1999); רע"א 30558/05 פרומר נ' סבג (21.8.2005); בר"ם 691/14 מוחמד שאמי נ' ד"ר עומר כיאל (26.2.2014)). ביטול בחירות גורם לכך שהתושבים חווים שוב את "המערבולת הפוליטית", מאבקי הכוח שבים לשלוט בשיח ובעשייה. הדבר אף גורם לבזבז אדיר של הכספים שהושקעו בבחירות המקוריות, הן מטעם הרשות והן מטעם המתמודדים והתומכים. משכך, בתי המשפט אינם ממהרים להורות על ביטול בחירות והמקרים הבודדים שהדבר התבצע היו כאשר הוכחו מעשים פליליים חמורים, כגון מתן שוחד, זיוף ומרמה – שאז עקרון טוהר הבחירות גובר.

71. במקרה שבפנינו, מעבר לכל שנאמר לעיל – יש לראות שלכל היותר עסקין בשלושה בוחרים שהכניסו שני פתקים של אותו מועמד למעטפה (האחד עם כיתוב רק בעברית והשני עם כיתוב בעברית וגם בערבית), בשני חיילים שיתכן וקולם נספר או שלא נספר, בטעות – אך בוודאי שלא בכוונת מכון או מתוך כוונה למרמה, בשלושה מצביעים שהצביעו מחוץ לקלפי שלא כדין (והקולות אכן יגרעו ממניין הקולות) ובעוד 15 או 11 או 6 אזרחים מבוגרים, חולים ומוגבלים שהטענה כלפיהם היא שהם לא "מספיק מוגבלים" ושהם היו יכולים וצריכים להצביע לבד ללא מלווה.

אינני מבקשת להכשיר ליקויי בחירות, אינני מבקשת להכשיר סטייה מהחוק, ברור כי ההלכה החד-משמעית היא שיש להקפיד על קיומן של כל הוראות החוק קלות כחמורות ובוודאי שאין לקרוא אל תוך הדברים הבעת עמדה לגבי כך שעסקין בזוטי דברים; אך אין המדובר "בתמונה קשה שהתבררה באשר לחשדות של ממש לטוהר הבחירות" (כפי שהיה בפרשת גראייסי) או "בתופעה רחבת היקף של הפרת חוק ומסכת מאורגנת ושיטתית של "השתלטות" על הבחירות" (כמו שהיה בפרשת בלעיש).

מכאן, שכאשר בוחנים אנו את מכלול הטענות המצטברות, אף לו היו מוכחות (ורובן לא הוכחו) – למול הפסיקה בנוגע לביטול בחירות, המסקנה הינה שאין במקרה הזה הצדקה "לטרוף מחדש את הקלפים", לבטל את הבחירות ולקיימן מחדש – וזאת שמונה חודשים לאחר הבחירות המקוריות.

סיכום -

72. על יסוד כל האמור מעלה מצאתי לדחות את העתירה.

73. אני מחייבת את המבקש לשלם למנהל הבחירות הוצאות בסך 10,000 ₪ ולמשיב הוצאות בסך 30,000 ₪ אשר ישולמו בתוך 30 יום מהיום.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ה"פ 50595-02-19 גאנץ נ' חמוד ואח'

74. לאחר סיום, אבקש לפנות אל שני הניצים ולאחל להם המשך עשייה מוניציפאלית ברוכה. אני בטוחה ששניהם מעוניינים לרתום את יכולותיהם, זמנם ומרצם, לטובת הציבור וימצאו את הדרך לעשות כן בעתיד.

הערה לגבי פרסום פסק הדין - הואיל ובמהלך הדיון הוגשו מסמכים רפואיים לגבי חלק מהמצביעים – הורתי על קיומו של הדיון החל משלב מסוים ב"דלתיים סגורות", על מנת להגן על פרטיותם. עם זאת, פסק הדין אינו חסוי, והוא ניתן לפרסום, שכן אין בו כל פרטים לגבי המצביעים המוגבלים ואף השמות של שני החיילים בראשית תיבות בלבד.

ניתן היום, ח' תמוז תשע"ט, 11 יולי 2019, בהעדר הצדדים.

תמר נאות פרי, שופטת